

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Львівський національний університет ветеринарної медицини та
біотехнологій імені С.З. Гжицького**

Факультет менеджменту, бізнесу та публічного адміністрування

Кафедра економіки та бізнесу в АПК імені Івана Поповича

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри, д.е.н., професор

_____ П.М. Музика

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на присвоєння ступеня вищої освіти «МАГІСТР»

за спеціальністю «051 Економіка»,

спеціалізацією «Економіка довкілля і природних ресурсів»

КЛУБ ВОЛОДИМИР ВАСИЛЬОВИЧ

**ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ
ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ ФГ
«ЗОШІЙ ОКСАНА» СТРИЙСЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Керівник кваліфікаційної роботи:

доцент кафедри економіки та бізнесу в

АПК імені Івана Поповича

_____ В.І. Душка

ЛЬВІВ - 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти економічної ефективності діяльності підприємства та сільськогосподарського виробництва.....	6
1.1. Концептуальні засади ефективності діяльності підприємства.....	6
1.2. Економічна сутність ефективності сільськогосподарського виробництва.....	10
1.3. Методика та показники аналізу економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції.....	21
РОЗДІЛ 2. Аналіз ефективності виробництва сільськогосподарської продукції в ФГ «Зошій Оксана».....	32
2.1. Загальна організаційно-економічна характеристика досліджуваного господарства.....	32
2.2. Аналіз виробничих ресурсів та результатів діяльності підприємства.....	37
2.3. Економічний аналіз ефективності діяльності та конкурентоспроможності ФГ «Зошій Оксана».....	44
РОЗДІЛ 3. Шляхи підвищення економічної ефективності діяльності ФГ «Зошій Оксана».....	54
3.1. Основні напрями підвищення економічної ефективності діяльності підприємства.....	54
3.2. Впровадження міні цеху із переробки зернових як один із шляхів підвищення економічної ефективності діяльності ФГ «Зошій Оксана».....	65
3.3. Використання інструментів механізму державної підтримки розвитку сільгоспвиробництва для підвищення ефективності діяльності аграрних підприємств в умовах повномасштабної війни.....	74
ВИСНОВКИ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	86

ВСТУП

Актуальність теми. Обмеження виробничих ресурсів, які застосовуються в сільському господарстві, та необхідність задоволення все більш зростаючих потреб населення потребують підвищення та покращення ефективності сільськогосподарського виробництва.

Актуальність проблеми ефективності управління галуззю сільського господарства посідає провідне місце серед інших важливих питань та проблем. Оскільки агропромисловий комплекс України є важливим сектором економіки країни, та є основним бюджетоутворюючим елементом національної економіки в цілому. Зараз економіка України вимагає розвиток аграрного сектора та виробництва для того щоб забезпечити продовольчу безпеку, а також підвищити конкурентоспроможність товарів на світовому ринку.

Тому підвищенні рівня ефективності управління сільським господарством є головним завданням для того щоб наситити ринок продовольчою продукцією. Ефективність як економічну категорію досліджували багато науковців Андрійчук В.Г., Афанасьєв М.В, Бойчик І.М, Іванієнко В.В., Іващенко Н.П., Нусінов В.Я, Орлов П.А., Рац О.М, Саблук П.Т., Сурмін Ю.П., Темченко А.Г., Федулова Л.І., Шпикуляк О.Г. та інші вчені. Можна сказати, що існує багато поглядів щодо визначення категорії ефективність. Ефективність – це вміння спричиняти ефект, результативність процесу, котрі визначаються як відношення ефекту до витрат, які забезпечили цей результат.

Економічна ефективність виробництва сільськогосподарської продукції визначає скільки максимально можна отримати продукції з 1 га. землі, при найменших витратах праці і коштів на виробництво одиниці продукції. Ефективність виробництва – це один із основних показників функціонування будь-якого підприємства. Тому, що усі зусилля які підприємства затрачають, спрямовані на підвищення ефективності виробництва. Питання ефективності є досить актуальним у наш час. Пропозиції щодо збільшення виробництва

сільськогосподарської продукції та підвищення її ефективності залишається актуальними та потребує подальших досліджень.

Мета і завдання дослідження. Метою даної роботи є виявити основні проблеми розвитку економічної ефективності діяльності підприємства та обґрунтувати пропозиції щодо підвищення ефективності її функціонування.

Відповідно до поставленої мети виникають наступні завдання: дослідити та проаналізувати суть економічної ефективності сільськогосподарського підприємства та основ управління нею; охарактеризувати основні види ефективності на основі трактувань провідних економістів; опрацювати основні показники за яким визначається ефективність діяльності підприємства; дослідити економічну ефективність виробництва продукції ФГ «Зошій-Оксана»; провести економічну діагностику ресурсного потенціалу, виробничої та фінансової діяльності підприємства, фінансово-економічного стану й рівня конкурентоспроможності приватного сільськогосподарського підприємства; сформулювати систему заходів, спрямованих на підвищення економічної ефективності діяльності підприємств.

Об'єктом дослідження є процес управління ефективністю виробництва галузі сільського господарства.

Предметом дослідження є методологічні, теоретичні та практичні проблеми ефективності виробництва сільгосппродукції у фермерському господарстві.

Методи дослідження. Методологічною та теоретичною основою дослідження є сучасна теорія ринкової економіки, а також фундаментальні розробки провідних зарубіжних і вітчизняних учених з проблем управління ефективністю виробництва галузі сільського господарства. Були використані такі методи дослідження: абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення та формування висновків), економіко-статистичний, монографічний (дослідження категорії управління), розрахунково-конструктивний та порівняння, статистичних групувань, середніх величин (аналіз факторів

формування механізму управління), графічний, соціологічного дослідження, експертний, економіко-математичного моделювання.

Інформаційною базою дослідження були матеріали Міністерства економіки довкілля та сільського господарства України, Державної служби статистики України, Головного управління статистики у Львівській області, наукові публікації, праці вітчизняних та зарубіжних науковців, вчених-аграрників та фахівців з проблеми дослідження, первинні документи та річні звіти сільськогосподарського підприємства ФГ «Зошій-Оксана» Стрийського району Львівської області.

Обсяг і структура дипломної роботи. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел (50 найменувань). Робота викладена на 89 сторінках комп'ютерного тексту, містить 23 таблиці та 16 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

1.1. Концептуальні засади ефективності діяльності підприємства

Сутність виробничого процесу та категорія ефективності

Виробничий процес на підприємстві є результатом інтегративної взаємодії ключових факторів виробництва: персоналу (трудових ресурсів), засобів праці та предметів праці. Комплексне використання цих елементів забезпечує створення суспільно корисної продукції або надання відповідних послуг (виробничих чи побутових). Цей процес характеризується подвійною сутністю: з одного боку, він передбачає затрати живої та уречевленої праці, а з іншого — генерує результати виробництва.

Ефективність являє собою інтегровану економічну категорію, яка відображає виробничі відносини, що стосуються мінімізації сукупних витрат уречевленої та живої праці для досягнення кінцевого позитивного результату. На мікрорівні підприємства категорія ефективності визначає співвідношення між величиною отриманого результату діяльності та обсягом інвестованих або спожитих ресурсів. Підвищення ефективності досягається за рахунок використання меншої кількості ресурсів для отримання ідентичного результату, або ж продукування більшого результату при сталому чи відносно меншому обсязі ресурсів [50].

Типологія ефективності та багатоваріантність її оцінки

В умовах функціонування підприємства як відкритої системи в ринковій економіці, оцінка ефективності його діяльності вимагає розгляду з позицій різних зацікавлених сторін. Як економічна категорія, ефективність диференціюється на такі ключові різновиди:

- **Економічна ефективність:** Відображає відповідність витрат і результатів діяльності економічним цілям та інтересам учасників у грошовій формі.

- **Соціальна ефективність:** Характеризує відповідність витрат і соціальних результатів цілям та інтересам суспільства.

- **Екологічна ефективність:** Показує відповідність витрат і екологічних результатів інтересам держави й суспільства.

Різноманіття перспектив для оцінювання ефективності та її використання для різних цілей і користувачів інформації обумовлює багатоваріантність підходів до її визначення.

Концептуальні підходи до визначення економічної ефективності

Необхідність чіткого визначення сутності та змісту економічної ефективності як ключової категорії в сучасній економічній та організаційній науці й практиці зумовила формування низки наукових трактувань (табл. 1.1):

Таблиця 1.1

Сутність та зміст економічної ефективності

Автор(и)	Трактування економічної ефективності
В.Г. Андрійчук	Співвідношення між результатами виробництва (продукцією/послугами) і витратами праці та засобів виробництва.
Н.В. Савенко	Результат виробничої діяльності, виражений як співвідношення між підсумками господарської діяльності та витратами ресурсів.
С.В. Мочерний, С.А. Єрохін, Л.О. Каніщенко	Досягнення максимальних результатів при мінімальних витратах живої та уречевленої праці.
Долан Е. Дж., Д. Ліндсей	Стан, за якого неможливо здійснити зміну, що повніше задовольнить бажання однієї особи, не перешкоджаючи задоволенню бажань іншої (т. зв. Парето-ефективність).

Автор(и)	Трактування економічної ефективності
Р. Макміллан	Виробництво оптимальної комбінації продукції на основі найбільш ефективної комбінації ресурсів.
А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк	Результативність економічної діяльності, що характеризується відношенням отриманого економічного ефекту до витрат ресурсів, які його зумовили.

Джерело: [50]

Отже, в загальному розумінні, економічна ефективність – це отримання максимально можливих благ з наявних ресурсів. Її досягнення часто пов'язане з проблемою вибору стосовно обсягів виробництва, технологій, розподілу ресурсів, капіталу та прибутку. Рівень економічної ефективності має вирішальне значення для розв'язання соціально-економічних завдань, зокрема підвищення рівня життя, забезпечення економічного зростання та зниження інфляції.

Фактори та механізми підвищення економічної ефективності

Авторське бачення визначає економічну ефективність як результат фінансово-економічної діяльності, що забезпечує повне покриття витрат на її здійснення та генерує чистий прибуток для подальшого розвитку суб'єкта господарювання.

Досягнення економічної ефективності підприємства детерміновано взаємопов'язаними факторами:

1. Формулювання максимально досяжних економічних цілей, орієнтованих на повний потенціал підприємства.
2. Ідентифікація необхідних змін для повноцінної реалізації потенціалу.
3. Імплементация змін і досягнення стратегічних цілей.

Об'єктивна оцінка ефективності має стратегічне значення, оскільки вона характеризує успішність менеджменту, формує імідж, сприяє доступу на ринки капіталу та обґрунтуванню інвестицій.

Підвищення економічної ефективності потребує постійного контролю та пошуку шляхів зростання, де критично важливим є повний, достовірний та оперативний облік витрат і собівартості продукції [50].

Класифікація факторів впливу на ефективність

Фактори, що впливають на ефективність діяльності підприємства, класифікуються за кількома ознаками:

За спрямованістю дії:

- Позитивні: фактори, що покращують показники діяльності.
- Негативні: фактори, що знижують показники діяльності.

За місцем виникнення:

- Внутрішні (внутрішнє середовище): фактори, генеровані діяльністю самого підприємства.
- Зовнішні: фактори, що не залежать від діяльності підприємства.

Класифікація факторів підвищення ефективності:

1. За основними напрямками розвитку: технічні, організаційні та соціально-економічні заходи, спрямовані на економію суспільної праці.

2. За джерелами підвищення: зниження трудомісткості, матеріаломісткості, фондомісткості, капіталомісткості; економія часу; раціональне використання природних ресурсів.

3. За сферою застосування: народногосподарські, міжгалузеві, регіональні, галузеві, внутрішньовиробничі.

Зовнішні чинники охоплюють: державну і соціальну політику (законодавство, фінансові інструменти), інституційні механізми (навчальні центри, асоціації), інфраструктуру (банки, біржі, транспорт) та структурні зміни в суспільстві (технології, кваліфікація персоналу).

Внутрішні чинники поділяються на:

- «Тверді» (вимірювані): технологія, устаткування, матеріали, енергія, вироби.
- «М'які» (невимірювані): організація і система управління, працівники, методи роботи, стиль управління.

Для ефективного управління необхідний постійний контроль використання внутрішніх чинників та врахування зовнішнього впливу. Оцінка внутрішньовиробничих чинників передбачає кількісне визначення ефекту від технічного та організаційного вдосконалення, зокрема зниження трудомісткості, зростання продуктивності праці, економії матеріальних ресурсів і приросту прибутку.

Отже, проблема підвищення ефективності діяльності підприємства є комплексною, оскільки суб'єкт господарювання функціонує як відкрита система під впливом численних факторів, які можуть створювати як можливості для зростання, так і загрози існуванню. Покращення показників економічної ефективності вимагає впровадження ефективного менеджменту на всіх рівнях та етапах, зокрема посилення мотиваційного механізму для залучення персоналу та стимулювання інноваційних підходів [50].

1.2. Економічна сутність ефективності сільськогосподарського виробництва

Господарська діяльність – не простий процес, що здійснюється під дією зовнішніх факторів і потребує від підприємців своєрідних вмінь та навичок. Діяльність повинна бути ефективною та цілеспрямованою на найкращий результат, інакше вона не принесе ні матеріального, ні морального результату. В новітній літературі термін ефективність застосовується у різних галузях людської діяльності. Також, й в економіці, де ефективність займає одне із важливих місць поміж актуальних питань економічної науки і доволі часто розглядається та досліджується відомими спеціалістами в економічній сфері. Сьогодні цей термін є поширений, та займає провідну роль в діяльності будь-якого підприємства. Тому часто зустрічаємо такі

словосполучення, як ефективність управління, ефективність виробництва, ефективність капіталовкладень, ефективність використання основних засобів тощо. Дослідження та вивчення даної категорії зустрічається серед наукових праць економістів. Термін “ефект” в широкому розумінні означає результат будь-якого процесу. Отож ефект і результат ми можемо розглядати як синоніми. Термін “ефективність”, відрізняється від “ефекту” і є більш ширшим поняттям та включає не лише одержаний результат, але і витрати, які були використані для його отримання. Один із перших, хто досліджував проблему ефективності, на рівні державного управління, був Т. Мен. У своєму трактаті «Багатство Англії в зовнішній торгівлі» як теоретик ідей меркантилізму та родоначальник основ прибуткової зовнішньої торгівлі він заявляв: «...Я приймаю, як установлене, і ніяка розумна людина не стане цього заперечувати, що ми не маємо інших можливостей розбагатіти, як тільки за допомогою зовнішньої торгівлі. На думку багатьох вчених, термін ефективність є однією з найскладніших категорій в економіці. І слід зазначити, що категорія «ефективність» розвивалась у часі і має свої історію і послідовність розвитку. Можемо виділити два головних підходи до визначення терміну «ефективність». Перший підхід описує «ефективність» як результативність, тобто які досягнуті результати і за яку ціну, та які і скільки ресурсів було затрачено щоб досягнути цих результатів. У цьому підході ефективність розглядається як співвідношення результатів та витрат. Наступний підхід розкриває «ефективність» з позиції досягнення мети. Та відповідає на запитання на скільки досягнута поставлена мета. Головним критерієм підходу є «результат – мета». Дослідимо ці підходи ширше. Історично першим підходом до визначення категорії «ефективність» став її аналіз в XVII ст. представниками класичної політекономії Ф. Кене, В. Петті. Також ця категорія зустрічається у працях Д. Рікардо, який визначає її як відношення отриманого результату до певних видів витрат. Потрібно зауважити, що з цього часу «ефективність» здобула статусу самостійної економічної категорії [7, 46]. Ефективність – це вміння спричиняти ефект,

результативність процесу, котрі визначаються як відношення ефекту до витрат, які забезпечили цей результат.

Економічна ефективність – досягнення найбільших результатів за найменших витрат живої та уречевленої праці. Економічна ефективність – форма вираження закону економії часу, їх зв'язок відбувається через зріст продуктивності праці, її збільшення відображає зріст ефективності сукупної праці, збільшення ефективності цілого виробництва, спричиненої передусім прогресом продуктивних сил [21].

У західній економічній науці, ефективність досліджують як складну та багатокомпонентну категорію, яка складається з: відношення між витратами ресурсів та розміром товарів і послуг, які виробляються з таких ресурсів; найвищого розміру виробництва товарів та послуг з застосуванням що найменшої вартості ресурсів; виробництво товарів певної вартості за мінімальних витрат ресурсів; одержання максимуму з доступних для людини обмежених ресурсів; відношення цінності результату до цінності витрат та ін.

Сурмін Ю.П. зазначив, що ефективність це показник успішності діяльності системи для досягнення визначених цілей. Орлов П.А. вважає, що ефективність – співвідношення ефекту або результату будь-якої діяльності і витрат, зв'язаних з її здійсненням. Притому це може бути як відношення витрат і результату, так і співвідношення витрат і результатів діяльності. З точки зору економіста Андрійчука В.Г. [9] ефективність виробництва – це багатогранне та складне явище. Сільськогосподарське виробництво потребує органічного поєднання і взаємодії чотирьох факторів – основних засобів, робочої сили, землі та предметів праці. У процесі виробництва відбувається виробниче споживання вказаних ресурсів з метою отримання потрібних споживних вартостей, здатних задовольнити відповідні потреби людей. Будь-яке виробництво прогнозує витрати ресурсів та отримання певних результатів. Проте на рівну кількість затрачених ресурсів підприємства мають можливість отримувати далеко не однакові за величиною результати.

тому говорять, що підприємства проводять виробництво з різною ефективністю (рис. 1.1).

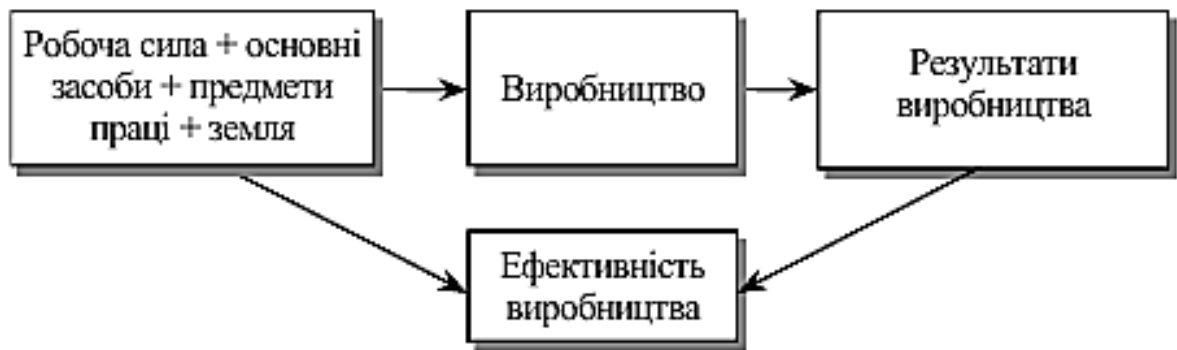

Рис. 1.1. Формування ефективності виробництва [21]

Ефективність це економічна категорія, яка показує співставлення між отриманими результатами і затраченими на їх досягнення ресурсів, тоді коли при визначенні ефективності ресурси можуть бути зображені або в певному обсязі за їх початковою вартістю або частиною їх вартості у формі виробничих затрат (виробничо-спожиті ресурси). Й. Крілек зазначає, що ефективність пов'язана з цілеспрямованою діяльністю людей. Тільки цілеспрямована, розумна праця може бути ефективною. У загальному розумінні ефективним є те, що породжує потрібні результати, веде до досягнення цілей усього суспільства. Автор визначає економічну ефективність як соціально – економічну категорію, пов'язану з розвитком продуктивних сил і характером виробничих відносин, які притаманні певному способу виробництва [37]. Економічна ефективність поділяється на різні види, які мають відповідні характеристики.

І ми можемо розглянути наступний поділ економічної ефективності за ознаками та видами які сформулював економіст та автор економічних праць Братинич М.В. (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Види економічної ефективності

Ознаки	Види ефективності	Характеристика
За результатами діяльності	виробничо-технологічна	Покращення рівня техніки та технології; запровадження нововведень
	виробничо-економічна	Результати діяльності структурних підрозділів і підприємства в цілому
	соціально-економічна	Задоволення потреб працівників, умови роботи робітників, відповідність виробничих відносин рівню продуктивних сил
За рівнем визначення	загальна	Виділяється на всіх рівнях господарювання; розкриває загальний економічний ефект у порівнянні з окремими видами витрат або ресурсів
	порівняльна	Характеризує найбільш економічно вигідний варіант вирішення завдання підприємства
За витраченими ресурсами	витратна	Результативність поточних виробничих витрат
	ресурсна	Результативність використання виробничих ресурсів (основних виробничих та оборотних засобів)

Джерело: [13].

З таблиці можна зробити певні висновки, щоб визначити економічну ефективність діяльності підприємства потрібно оцінити його результати. Такими результатами можуть бути обсяги виготовленої продукції в натуральній чи вартісній формі [7].

Економічна ефективність характеризується різними вартісними показниками, які відображають кінцеві та проміжні результати виробничого функціонування підприємства чи в іншій виробничій структурі (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Класифікація економічної ефективності за різними ознаками

Класифікаційна ознака	Ефективність
Одержаний результат	Економічна Соціальна Економіко-соціальна Екологічна Технологічна
Місце одержання ефекту	Локальна (комерційна) Народногосподарська
Метод розрахунку	Абсолютна Порівняльна
Ступінь збільшення ефекту	Первинна Мультиплікаційна Синергічна
За видами господарської діяльності	Ефективність виробничої, торговельної, банківської, страхової та інших видів діяльності.
Структура організації виробництва	Робочого місця виробничого підрозділу (дільниці, цеху, виробництва) підприємства в цілому
За рівнем об'єкта господарювання	Ефективність економіки в цілому Ефективність галузі, об'єднання підприємств, підприємства, структурного підрозділу підприємства Ефективність виробництва окремих видів продукції.
Типи економічного зростання виробництва	Екстенсивного розвитку Інтенсивного розвитку
За рівнем оцінювання	Ефективність рівня суспільства Ефективність рівня суб'єкта підприємництва
Напрямок інноваційно-інвестиційної діяльності	Науки, техніки і технології Організаційно-управлінських інновацій Інвестиційних проектів і програм
За умовами оцінювання	Реальна Розрахункова Умовна
За типом процесу	Ефективність виробничих процесів (з точки зору як організаційної, так і технічної) Ефективність управління Ефективність інвестиційної, інноваційної, маркетингової, фінансової діяльності та ін.
Характер витрат	Поточних витрат Одноразових (капітальних) витрат Ефективність застосовуваних ресурсів Ефективність витрат (складних ресурсів).
Об'єкт оцінки	Повна (інтегральна) Часткова (окрема) Чинникова (багаточинникова)

Джерело: [13, 21].

До цих показників відносяться: обсяг чистої, товарної або реалізованого продукту; величина одержаного прибутку; рентабельність виробництва (виробів), продуктивність праці, економія тих чи тих видів

ресурсів (матеріальних, трудових) або загальна економія від зменшення собівартості продукції тощо.

Соціальна ефективність розглядається з точки зору збільшення кількості нових робочих місць і рівня зайнятості людей, зменшенні тривалості робочого тижня, покращенні умов праці та побуту, стану навколишнього середовища, безпеки життя тощо. Соціальні результати господарської діяльності можуть бути не тільки позитивними, а й негативними (посилення інфляції, безробіття, погіршення екологічних показників).

Локальна (комерційна) ефективність означає конкретний результат господарсько-виробничої чи будь-якої іншої діяльності підприємства, внаслідок якої воно має певну вигоду (дохід, прибуток).

Коли виготовлення продукції на даному підприємстві потребує додаткових затрат ресурсів, але її застосування на іншому підприємстві пов'язано з меншими експлуатаційними затратами або інакшими позитивними підсумками діяльності, то говорять про народногосподарську ефективність, інакше кажучи сукупний ефект у сферах створення і використання відповідних виробів (послуг).

Абсолютна ефективність описує питому або загальну (у розрахунку на одиницю витрат чи ресурсів) ефективність функціонування організації за певний відрізок часу.

Порівняльна ефективність зображає підсумки порівняння можливих різновидів господарювання і вибору кращого з них; рівень ефективності віддзеркалює соціальні та економічні переваги обраного варіанта реалізації господарського рішення проти інших припустимих варіантів.

Абсолютна та порівняльна ефективність доповнюють одна одну. Формулювання економічно більш за все вигідного варіанта господарювання постійно спирається на порівняння показників абсолютної ефективності, а її аналітична оцінка відбувається порівнянням спланованих, нормативних і досягнутих показників, їх динаміки протягом певного періоду.

Первинна ефективність – це первісний одноразовий ефект, який отримано внаслідок виконання виробничо-господарської діяльності підприємства (організації), впровадження прибуткових, технічних, економічних або організаційних заходів.

Первинна (початкова) ефективність переважно збільшується завдяки багаторазовому застосуванню згаданих заходів не лише на даному, а й на інших підприємствах, та в інших сферах виробництва. Ми можемо роздумувати про так звану мультиплікаційну ефективність, яка розкривається здебільшого в кількох специфічних формах - резонансному й дифузійному ефектах, а також ефектах «стартового вибуху», супровідних можливостей та акселерації.

Дифузійний ефект виконується тоді, коли певне господарсько-управлінське рішення, нововведення організаційного, технічного, соціального чи економічного характеру розповсюджується на інші галузі, унаслідок чого здійснюється його мультиплікація [21].

Тому, аналізуючи економічну літературу можна зробити висновок, що існують різні підходи до тлумачення ефективності. Має перевагу точка зору, згідно якої «ефективність» – це відношення кінцевих результатів до витрат (ресурсів), інакше кажучи так зване «традиційне» визначення. Залежно від підходу цей термін визначає результативність об'єктів(систем) різного рівня – підприємства, суспільства, системи управління.

Як ми бачимо з вище наведених таблиць, що економічну ефективність можна класифікувати за різними ознаками. Основні види класифікації є наступні:

За структурою організації виробництва:

- Ефективність підприємства в цілому;
- Ефективність підрозділу;

За характером виробництва:

- Ефективність поточних витрат;
- Ефективність капітальних витрат;

За напрямом інвестиційної діяльності:

- Ефективність технічних та технологічних нововведень;
- Ефективність організаційно-управлінських рішень.

У даній роботі ми досліджуємо таке поняття як ефективність виробництва. Тому необхідно з'ясувати що собою являє саме поняття виробництво. Виробництво можемо описати як систему, де відбувається плановий процес трансформації вхідних елементів (сировини, матеріалів) у корисну продукцію. Інакше кажучи, виробництво показує певну технологію, відповідно до якої відбувається трансформація ресурсів які вкладені у кінцевий результат – продукцію (послуги) [23].

Одним із важливих компонентів існування будь-якої держави є виробництво, тому що воно формує її економічну безпеку, стабільність фінансової системи та рівень життя людей.

Васильков В.Г. у своєму підручнику «Організація виробництва» чітко зазначає, що виробництво за ринкових умов має основну мету, згідно зі статутом підприємства, є забезпечення покупця потрібною йому продукцією (послугами) за певні строки, заданої якості та комплектації, з мінімальними затратами для її виготовлення.

Економічний результат функціонування підприємства, його фінансовий стан та майбутній ріст залежать від того, наскільки вміло організовано виробництво, чи відповідає новітнім критеріям оптимальності, гнучкості, мобільності, високої культури, екологічності, конкурентоспроможності тощо.

Економічна ефективність виробництва визначається відношенням одержаних результатів до витрат за собівартістю виробництва і живої праці.

Ефективність виробництва це загальний термін котрий використовують в економічній літературі.

Економічна ефективність виробництва сільськогосподарської продукції визначає скільки максимально можна отримати продукції з 1га. Землі, при мінімальних затратах праці і коштів на виробництво одиниці продукції.

Михайлов С.І. визначає економічну ефективність як категорію яка визначає дію об'єктивних економічних законів які беруть участь у результативності підприємства [41].

Економічна ефективність як показує Горбонос Ф.В. [62] у своєму підручнику зауважив, що головною характеристикою результативності функціонування аграрних підприємств є ефективність виробництва. Ми розуміємо: ефективно – означає добре і якісно. Утім ці слова не ідентичні, а економічна сутність терміну «ефективність» зовсім не має на увазі дешево. Ефективність служить критерієм всебічної та повної оцінки, адже захід або об'єкт може бути добрим не до кінця, в певному розумінні, але мало ефективним в загальному. Недоцільно також думати, що існує єдиний підхід до такої оцінки. Практика і досвід свідчать: іноді на першому місці можуть бути окремі сторони або елементи об'єкта, які вважаються найважливішими.

Через нестабільну економіку важливим для усіх підприємств є створення ефективних принципів і ефективної системи управління діяльністю підприємства.

Управління – це сукупність засобів, форм і методів цілеспрямованого впливу на певний об'єкт з метою досягнути конкретні цілі [22]; ефективне керівництво, яке гарантує далекосяжний, інноваційний розвиток та стратегічний успіх [21]; результативне керівництво, котре дає можливість тимчасово реалізовувати короткострокові цілі [23].

Базою управління є формулювання ефективності її діяльності. Оцінка ефективності базується на основі цілісних методологічних принципів визначення ефективності діяльності.

У якості провідних загальних методів здійснення діяльності на практиці, формулюють наступні:

- ✓ під час процесу формування і реалізації проектів потрібно об'єднувати науково-технологічний аналіз з комерційним, фінансово-економічним, соціальним, щоб дасть змогу отримати комплексність підходу до їх здійснення;

- ✓ при розгляді ефективності діяльності, співставлення затрат і результатів потрібно брати до уваги зміни цінності грошей у часі;
- ✓ при здійсненні діяльності принципово необхідно враховувати невизначеність і ризики.

Система управління підприємством повинна спричиняти реалізацію його місії, сприяти раціональному застосуванні усіх видів ресурсів та направляти управління на досягнення не лише короткострокових цілей, а й на розвиток його довгострокових переваг.

Економічний ефект може бути як від'ємною величиною, так і додатною, бути виробничим, у формі сільськогосподарського продукту й визначати необхідність проведення заходу, та економічним – у сфері збереження ресурсів, праці, одержання прибутку, а також соціальним, що показує стан умов праці й побуту працівників. Для прикладу, ефект від вживання добрив виявиться у вигляді приросту врожаю, а від застосування кормових добавок – у зростанні приросту живої маси тварин.

Критерій ефективності – категорія, яка показує на підставі для оцінювання ефективності, є її мірилом.

Критерій – це ознака, на основі якої визначаються параметри на майбутнє або відображається діяльність. Критерій слід розуміти як властивість ефективності, якість що показує найістотнішу його суть, іншими словами є головним принципом оцінки. Який зображає певні виробничі відносини та добротний аспект цих відносин, тому повинен знаходитися в нерозривному взаємозв'язку зі особливими економічними законами, передусім з головним економічним законом цього способу виробництва.

Критерій як вимір економічної ефективності визначається через показники. Які, здебільшого, служать тільки кількісним виразом названого вимірника, зображаючи динаміку і рівень ефективності. Комплексний підхід до управління ефективністю діяльності можна зобразити у наступному вигляді (рис. 1.3) [23].

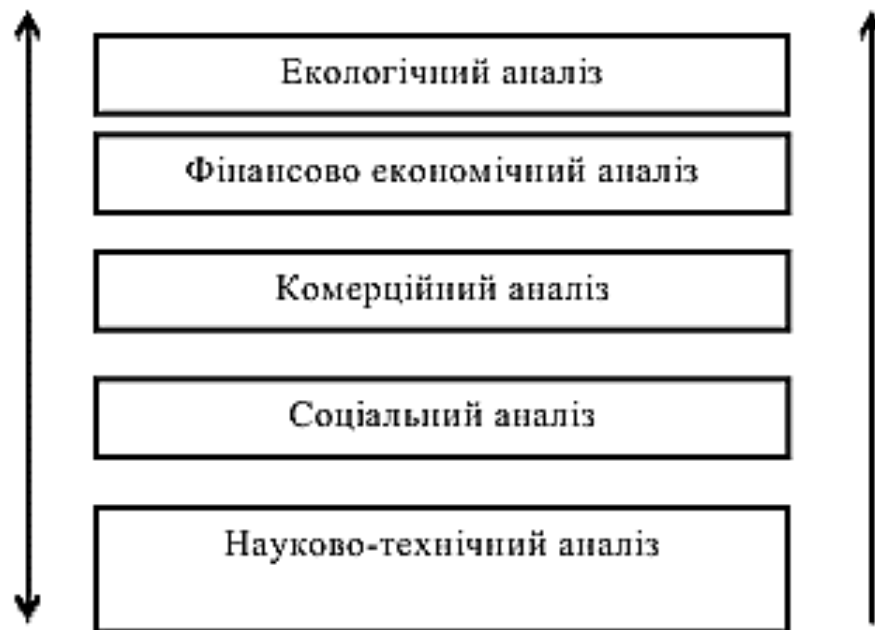

Рис. 1.2. Управління ефективністю діяльності підприємства

Управління ефективністю діяльності це система методів та принципів розробки і реалізації управлінських рішень за всіма основними критеріями діяльності підприємства.

Ефективна робота системи управління ефективністю діяльності підприємства здебільшого залежить від ефективності її організаційного забезпечення. Система організаційного забезпечення управління ефективністю діяльності підприємств характеризується взаємопов'язаною сукупністю внутрішніх служб та підрозділів підприємства, які долучаються до розробки та прийняття управлінських рішень з окремих проблем планування, формування, розподілу і використання прибутку і несуть відповідальність за результати цих рішень.

1.3. Методика та показники аналізу економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції

Здебільшого не існує одного загального показника який визначає економічну ефективність діяльності аграрного підприємства. Ця оцінка базується на використанні системи взаємопов'язаних показників натурального та вартісного обрахунку, які характеризують дію і форми вияву

об'єктивних економічних законів у матеріальному виробництві аграрної галузі економіки, з врахуванням її якостей, вплив різних чинників на процес виробництва. Однією вимогою до показників оцінювання роботи підприємства - вони повинні найоб'єктивніше показувати ступінь ефективності виробництва. Тому показники не можуть бути одними для всього сільського господарства, деяких його галузей і видів продукції, а мають враховувати специфіку виробництва. Необхідність використання системи показників зумовлена різним характером виміру ефекту і різним за економічною природою видом використовуваних ресурсів. Одним із важливих та необхідних критеріїв ефективної діяльності сільськогосподарського виробництва є ступінь забезпечення потреб суспільства у продуктах харчування, а також промисловість у сировині, торгівлю у продовольчих товарах. Економічна ефективність виробництва визначається за підтримкам економічних показників, котрі позначають кількісну і якісну характеристику процесів і явищ в економіці, простого і розширеного відтворення, числовим виразом окремих категорій і понять. Економічні показники є проявом кількісних і якісних змін які відбуваються в економіці сільськогосподарських виробництв. Їх розмір залежить від росту аграрного виробництва, і показує його об'єктивність і вірогідність [17, 19]. Економічні показники – це один із важливих інструментів оцінки планування та управління діяльності усіх підприємств.

В економічному аналізі застосовуються такі показники:

- звітності;
- обліку;
- вибіркового спостережень;
- аналітичних досліджень.

Планування являю собою розробку завдань виробництва на перспективний і поточний періоди, прогнозує порівняння користі застосування різних видів ресурсів або поєднання їх у певному періоді та можливості змінити їх у майбутньому. Кожна з цілей, які стоять перед

виробництвом, вимагає аналізу низки показників, що дає можливість зробити конкретні висновки щодо поведінки підприємства. Звітність підприємства є джерелом інформації: звіт про фінансові результати, річний бухгалтерський баланс, звіт про рух коштів, звіт про рух капіталу та ін. Коли ми отримали дані звітності, то маємо можливість розрахувати кінцевий результат діяльності виробництва. Функціонування підприємства можна розглянути за економічними показниками, об'єднаними у групи, кожна з яких визначає економічний потенціал підприємства, конкурентоспроможність, економічну ефективність та фінансову стійкість.

Економічний потенціал підприємства розкривають:

- активи фірми,
- прибуток чистий і валовий,
- обсяг продажів,
- власний і позичковий капітал,
- основний і оборотний капітал,
- науково-дослідні роботи,
- виробничі потужності та ін. [17].

Усі ці показники класифікуються за певними ознаками.

Кількісні показники відображають розмір об'єктів господарської діяльності. Зокрема кількість реалізованої продукції, кількість працівників, вартість основних виробничих фондів та ін. Якісні показники описують особливості та властивості досліджуваних подій, рівень їх розвитку, застосування ресурсів, ефективність діяльності. Зразком якісних показників є фондоддача, продуктивність праці, рентабельність. Натуральні показники характеризують розмір явища у фізичних одиницях виміру (обсяг, довжина, вага); вартісні - позначають величину економічних об'єктів та процесів у вартісному значенні (ціна, собівартість, прибуток); трудові – описують витрати праці та її ефективність (трудомісткість, продуктивність праці) [19]. Абсолютні показники виявляються в грошових, натуральних вимірах або через трудомісткість (обсяг випущеної продукції в гривнях, виробнича площа

у квадратних метрах, витрати праці в людино-годинах). Відносні показники відображають відношення абсолютних показників і визначаються у відсотках, коефіцієнтах, індексах (відсоток реалізації договору щодо постачання продукції, коефіцієнт оновлення основних фондів, індекс цін).

До вартісних показників у сільському господарстві належать:

Валова продукція – сума виробленої продукції усіх галузей сільськогосподарського виробництва у вартісній формі.

Кінцева продукція – це частка валової продукції яка надходить у товарний оборот і на особисте споживання, а також на збільшення запасів.

$$КП = ВП - ПВп, \quad (1.1)$$

де: ВП – валова продукція,

ПВп – продукція виробничих потреб.

Товарна продукція – це частина валової продукції яка призначена для реалізації.

Чиста продукція – створена частка валової продукції.

$$ЧП = ВП - Мз, \quad (1.2)$$

де, Мз – матеріальні витрати.

Реалізована продукція – це продукція котра відвантажена споживачеві, та за яку прийшли кошти на розрахунковий рахунок підприємства. Обсяг реалізованої продукції визначається за формулою :

$$РП = ТП + (Згп - Згк) + (Пвп - Пвк), \quad (1.3)$$

де, Згп, Згк – залишок готової нереалізованої продукції відповідно на початок та кінець планового року, грн.

Пвп, Пвк – залишки продукції відвантаженої, за яку термін оплати не настав і продукції на відповідальному зберіганні у покупців, грн.

До натуральних показників належать:

Урожайність сільськогосподарських культур підприємств – це середній збір того чи іншого виду продукції з одиниці площі, та розраховується наступним чином:

$$У_k = \frac{\text{Валовий збір}}{\text{Площа посіву}}, \quad (1.4)$$

Найбільш загальним показником на підприємстві є рентабельність (прибутковість). Рентабельність це відношення прибутку до витрат фірми, завдяки яким отриманий цей прибуток. У господарській діяльності існує декілька показників рентабельності:

- ✓ норма прибутку у витратах;
- ✓ норма прибутку у ціні;
- ✓ норма прибутку у капіталі.

Норма прибутку у витратах – відношення прибутку з одиниці продукції до витрат на одиницю продукції.

$$НП_v = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Витрати}} * 100\%, \quad (1.5)$$

Норма прибутку у ціні – відношення прибутку з одиниці продукції до ціни одиниці продукції.

$$НП_{\text{ц}} = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Ціна}} * 100\%, \quad (1.6)$$

Норма прибутку у капіталі – відношення загального прибутку до загального капіталу, вкладений у певну діяльність.

$$НП_k = \frac{\text{Загальний прибуток}}{\text{Капітал вкладений}} * 100\%, \quad (1.7)$$

Ефективність діяльності підприємства оцінюється також багатьма іншими показниками.

Рис. 1.4. Показники економічної ефективності [9, 21]

Капіталовіддача характеризує ступінь продуктивності основних виробничих засобів, показує скільки продукції випущено на одиницю вартості цих засобів.

$$K_v = \frac{\text{Обсяг виготовленої продукції}}{\text{Вартість основного виробничого капіталу}}, \quad (1.8)$$

Капіталомісткість – це обернений показник до капіталовіддачі і характеризує витрати основних засобів у розрахунку вартості на одиницю продукції.

$$K_m = \frac{\text{Вартість основного виробничого капіталу}}{\text{Обсяг виготовленої продукції}}, \quad (1.9)$$

Матеріаломісткість – характеризує вартість поточних матеріальних витрат на одиницю виготовленої продукції.

$$M_m = \frac{\text{Вартість поточних матеріальних витрат}}{\text{Обсяг виготовленої продукції}}, \quad (1.10)$$

Матеріаловіддача – обернений показник до матеріаломісткості.

$$M_v = \frac{\text{Обсяг виготовленої продукції}}{\text{Вартість поточних матеріальних витрат}}, \quad (1.11)$$

Продуктивність праці – характеризує випуск продукції на одного зайнятого працівника або одиницю робочого часу.

$$P_p = \frac{\text{Обсяг виготовленої продукції}}{\text{Витрати живої праці}}, \quad (1.12)$$

Трудомісткість – це обернений показник до продуктивності праці [15].

Фондовіддача показує ефективність використання затрат попередньої праці, втіленої в основні виробничі фонди, і показує, скільки отримано валової продукції в розрахунку на одиницю фондів.

$$\Phi_{\text{В}} = \frac{\text{Обсяг виготовленої продукції}}{\text{Середньорічна вартість основних фондів}}, \quad (1.13)$$

Оберненим показником є **фондомісткість**.

Фондоозброєність - економічний показник, який визначає рівень технічного забезпечення праці, обсяг основних виробничих фондів, які використовує один працівник. Розраховується за формулою:

$$\Phi_{\text{ОЗ}} = \frac{\text{Середньорічна вартість основних фондів}}{\text{Середньорічна чисельність працівників}}, \quad (1.14)$$

Фондозабезпеченість підприємства – це вартість основних виробничих фондів сільськогосподарського призначення, що припадає на 100 га с/г угідь. Визначається за формулою:

$$\Phi_{\text{ОЗ}} = \frac{\text{Середньорічна вартість основних фондів}}{\text{Площа с.-г. угідь}}, \quad (1.15)$$

Узагальнюючий показник ефективності використаних ресурсів [9] може бути показник затрат на одиницю товарного продукту, який розкриває рівень поточних витрат для виробництва і збуту виробів (рівень собівартості). Звісно, до собівартості продукції спожиті ресурси залучаються у вигляді амортизаційних відрахувань (основні фонди і нематеріальні активи), оплати праці (персонал), і матеріальних витрат (оборотні фонди).

Серед показників узагальнення ефективності виробництва того чи іншого первинного суб'єкта господарської діяльності виокремлюють передусім відносний рівень задоволення потреб ринку. Його визначаємо відношенням бажаного або фактичного розміру реалізованого товару (надання послуг) суб'єктом господарської діяльності до виявленого попиту споживачів.

Таблиця 1.5

Система показників ефективності діяльності підприємства

Узагальнюючі показники	Показники ефективності використання		
	праці (персоналу)	виробничих фондів	фінансових коштів
Виготовлення чистої продукції на одиницю витрат ресурсів	Темпи зросту продуктивності праці	Загальна фондівдача (за обсягом продукції)	Оборотність оборотних коштів
Ступінь задоволення потреб ринку	Частка приросту продукції за рахунок збільшення продуктивності праці	Фондовіддача активної частини основних фондів	Рентабельність оборотних коштів
Прибуток на одиницю загальних витрат	Відносне вивільнення працівників	Рентабельність основних фондів	Відносне вивільнення оборотних коштів
Рентабельність виробництва	Коефіцієнт застосування корисного фонду робочого часу	Фондомісткість одиниці продукції	Питомі капітальні вкладення (на одиницю приросту потужності або продукції)
Витрати на одиницю товарної продукції	Трудомісткість одиниці продукту	Матеріаломісткість одиниці продукції	Рентабельність інвестицій
Частка приросту продукції за рахунок інтенсифікації виробництва		коефіцієнт	Строк окупності
		використання важливих видів матеріалів	вкладених інвестицій

Джерело: [9, 21].

До вагомих узагальнюючих показників ефективності виробництва відноситься також частина приросту продукту завдяки інтенсифікації виробництва. Це спричинюється тим, що за ринкових умов господарської діяльності соціально й економічно вигіднішим є не екстенсивний (через зростання застосовуваних ресурсів), а саме інтенсивний (завдяки кращого застосування ресурсів) розвиток виробництва.

Система показників оцінки ефективності діяльності підприємства на основі традиційного підходу

1. Узагальнюючі показники – показники першого рівня (визначають ефективність використання відразу усіх ресурсів підприємства):

$$\text{Рентабельність активів} = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Середні активи}}, \quad (1.16)$$

$$\text{Рентабельність власного капіталу} = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Власний капітал}}, \quad (1.17)$$

$$\text{Рентабельність продукції} = \frac{\text{Прибуток від реалізації продукції}}{\text{Поточні витрати}}, \quad (1.18)$$

$$\text{Рентабельність продажу} = \frac{\text{Прибуток від реалізації продукції}}{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}, \quad (1.19)$$

2. Показники другого рівня характеризують ефективність використання окремих видів ресурсів і дають змогу менеджерам зосередити увагу на використанні окремого ресурсу.

Показники ефективності використання основних засобів:

- віддача основних засобів:

$$Воз = \frac{ВП}{ОЗ}, \quad (1.20)$$

де, ВП – річний обсяг виробленої продукції у вартісних одиницях; ОЗ – середньорічна вартість основних засобів;

- рентабельність основних засобів:

$$Роз = \frac{П}{ОЗ} * 100 \%, \quad (1.21)$$

де, П – річний прибуток підприємства.

- коефіцієнт використання виробничої потужності:

$$Квп = \frac{Q}{M}, \quad (1.22)$$

де, Q – річний обсяг продукції в натуральних одиницях; M – середньорічна потужність підприємства

Показники ефективності використання обігових коштів:

- коефіцієнт оборотності:

$$Коб = \frac{Рп}{О}, \quad (1.23)$$

де, РП – дохід від реалізації продукції за період (рік, квартал, місяць); О – середній залишок обігових коштів підприємства; - рентабельність обігових коштів.

Показники ефективності використання трудового потенціалу підприємства:

- виробіток:

$$K_{ВП} = \frac{Q}{Ч_{п}}, \quad (1.24)$$

де, $Ч_{п}$ – середньооблікова чисельність промислово-виробничого персоналу;

- вироблена продукція на одиницю фонду оплати праці:

$$П_{в} = \frac{ВП}{Ф_{оп}}, \quad (1.25)$$

де, $Ф_{оп}$ – річний фонд оплати праці підприємства;

Показники ефективності використання нематеріальних активів:

- віддача нематеріальних активів:

$$В_{на} = \frac{ВП}{НА}, \quad (1.26)$$

де, $НА$ – середньорічна вартість нематеріальних активів.

- рентабельність нематеріальних активів:

$$Р_{на} = \frac{П}{НА} * 100\%, \quad (1.27)$$

Показники ефективності інвестицій:

- рентабельність інвестицій:

$$Р_i = \frac{П}{К} * 100\%, \quad (1.28)$$

- у разі нового будівництва:

$$Р_i = \frac{\Delta П}{К} * 100\%, \quad (1.29)$$

Висновки до розділу 1.

Отже, проблема підвищення ефективності діяльності підприємства є комплексною, оскільки суб'єкт господарювання функціонує як відкрита система під впливом численних факторів, які можуть створювати як можливості для зростання, так і загрози існуванню. Покращення показників економічної ефективності вимагає впровадження ефективного менеджменту

на всіх рівнях та етапах, зокрема посилення мотиваційного механізму для залучення персоналу та стимулювання інноваційних підходів.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В ФГ «ЗОШІЙ ОКСАНА»

2.1. Загальна організаційно-економічна характеристика досліджуваного господарства

Фермерське господарство «Зошій Оксана» розташоване в с. Бринці-Церковні Стрийського району Львівської області в рівнинній аграрній зоні України, зоні м'ясо-молочного скотарства з вирощуванням зернових культур, картоплі, цукрових буряків, овочів, льону-довгунця і на перспективу – ріпаку. На сьогоднішній день є одним із провідних підприємств галузі рослинництва регіону. Вдале економічне місцерозташування та оптимальні ґрунтово-кліматичні умови сприяють вирощуванню в господарстві основних сільськогосподарських культур і одержанню якісної продукції рослинництва і тваринництва.

За даними Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (ЄДР), дата державної реєстрації ФГ «Зошій Оксана» – 11 травня 2019 року (реорганізоване на базі ФГ «Зошій Михайло», яке здійснює господарську діяльність з 2015 року).

Фермерське господарство «Зошій Оксана» зареєстроване за юридичною адресою Україна, 81710, Львівська обл., Стрийський (колишній Жидачівський) район, село Бринці-Церковні, вул. Зарічна будинок 61. Керівником компанії є Зошій Оксана Василівна.

Основні реквізити підприємства: Р/р 26008210456388 в ПАТ «Райффайзен Банк»; МФО 320984; ЄДРПОУ 42995300; ПІН 252393912489, св. № 100240215.

Основним видом діяльності підприємства є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур, окремих технічних культур і насіння олійних культур; вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів; вирощування зерняткових і кісточкових фруктів; вирощування інших багаторічних культур; відтворення рослин; допоміжна діяльність у

рослинництві; вирощування якісної посівної продукції; мікродобрив та засобів захисту рослин; оптова торгівля зерном, роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування; інша допоміжна діяльність у сфері транспорту.

Предметом діяльності підприємства є виробництво і реалізація сільськогосподарської продукції, а також надання послуг.

ФГ «Зошій Оксана» здійснює свою діяльність згідно з Конституцією України та у відповідності до Господарського та Цивільного кодексів України, Законів України «Про власність», «Про фермерське господарство», «Про зовнішньоекономічну діяльність» та інших законодавчих актів, що регламентують порядок створення та діяльності підприємства. Підприємство має самостійний баланс, розрахунковий та інші рахунки в установах банків, печатку, кутовий штамп та інші реквізити.

Підприємство є юридичною особою та володіє закріпленням за ним на праві господарського відання майном. Права і обов'язки юридичної особи Підприємство набуває з дня його державної реєстрації, яка проводиться згідно з чинним законодавством.

До важливих завдань підприємства належить насичення ринку високоякісною продукцією, товарами та послугами, та продаж на основі одержаного прибутку інтересів засновника підприємства.

Основними сферами діяльності підприємства є виробництво продукції рослинництва та тваринництва, їх реалізація, надання послуг автопарку та машино-тракторного парку, послуги по зберіганню сільськогосподарської продукції.

Валова продукція – це вартість спільного результату виробничої діяльності підприємства за певний період.

Аналізуючи таблицю 2.1, за досліджуваний період в ФГ «Зошій Оксана» спостерігається зростання економічної ефективності діяльності. Вартість валової продукції в 2024 році зросла у порівнянні з рівнем 2020

року у 2,17 рази. При цьому, сума валового доходу збільшилася на 88,9 %, а прибутку в 2,66 рази.

Така тенденція зумовлена перевищенням приросту валового доходу над зростанням собівартості. При цьому спостерігається зростання рівня рентабельності діяльності (на 9,01) та рівня рентабельності продажу (на 6,06)

Таблиця 2.1

Аналіз розмірів ФГ «Зошій Оксана» за 2020-2024 роки

Показник	2020	2021	2022	2023	2024	2024 у % до 2020
Вартість валової продукції, тис. грн.	1300,7	1676,7	2755,5	2086	2820	216,8
Дохід від реалізації продукції, тис. грн.	2035	2436	3321,3	2417	3844	188,9
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	1731	1915	2876,9	2619	3037	175,4
Прибуток, тис. грн.	304	521	444,4	-202	807	265,5
Приходиться на 100 га сільськогосподарських угідь:						
- затрат праці, тис. люд.-год.	5,81	6,57	5,71	4,16	6,37	109,6
- основних виробничих засобів	264,9	269,4	318,9	309,7	290,5	109,7
- виробничих затрат	116,2	128,3	210,6	175,5	203,8	175,3
- чистого прибутку, тис. грн.	20,4	34,9	32,5	-13,5	54,2	265,3
Отримано валової продукції на:						
- 100 грн. основних виробничих засобів, грн.	32,97	41,69	63,26	45,14	65,14	197,6
- відпрацьовану люд.-год, грн.	15,03	17,09	35,33	33,61	29,71	197,6
Рівень рентабельності продаж, %	14,94	21,39	13,38	-8,36	20,99	6,06
Рівень рентабельності діяльності, %	17,56	27,21	15,45	-7,71	26,57	9,01

Джерело: розраховано автором згідно форми № 50-СГ “Основні економічні показники роботи сільгосп підприємств” та Форма №2 “Звіт про фінансові результати” ФГ «Зошій Оксана».

Як було зазначено, ФГ «Зошій Оксана» працює в різних напрямках, тому доцільно визначити виробничий напрям господарства в загальному обсязі виробництва різних видів продукції.

Щоб зрозуміти які галузі більш розвинені у даному підприємстві та виробництво якої продукції є більш продуктивним, використовують такий показник як рівень спеціалізації. Основним показником який характеризує

рівень спеціалізації, є частка продукції головної галузі в структурі товарної продукції, і її визначають за формулою:

$$K_c = 100 / (\sum P_t(2i-1)), \quad (2.1)$$

де, K_c – коефіцієнт спеціалізації;

P_t – частка товарної продукції окремих галузей;

i – порядковий номер частки товарної продукції у рангованому ряду.

Значення K_c до 0,20 свідчить про низький рівень спеціалізації господарства; 0,21-0,40 — середній; 0,41-0,60 – високий; 0,61 і більше – для поглибленої спеціалізації господарства.

Розрахуємо за формулою 2.1 рівень спеціалізації ФГ «Зошій Оксана».

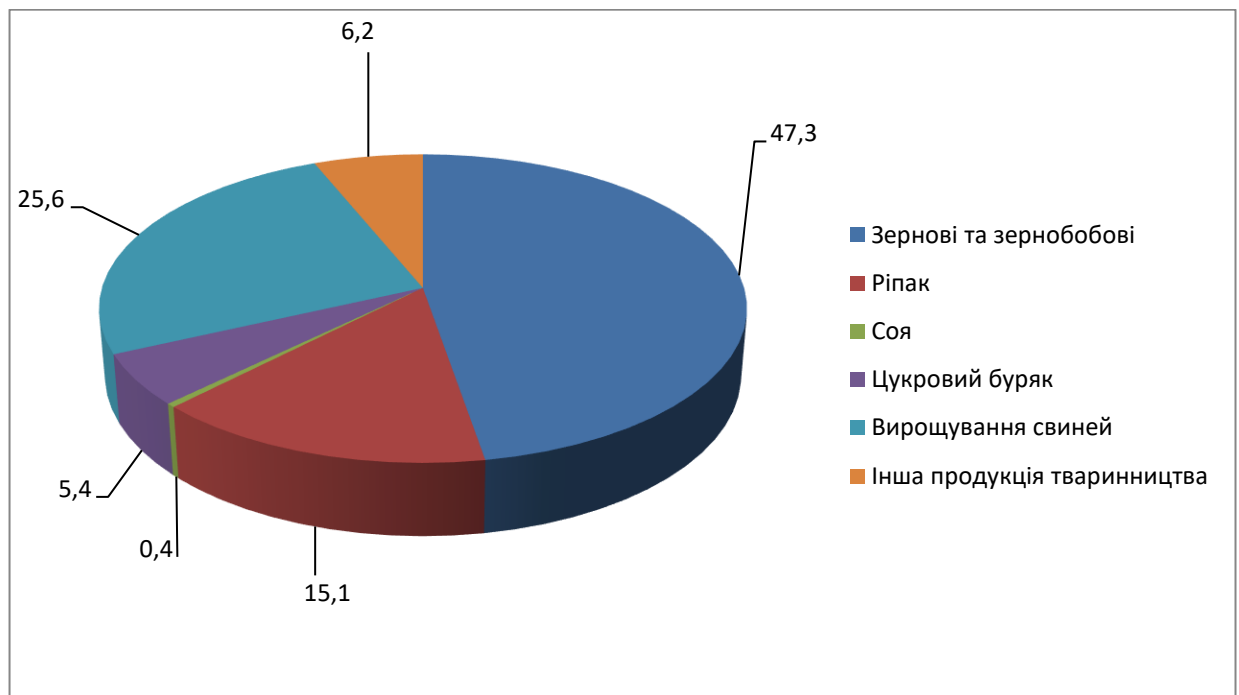

Рис. 2.1. Структура товарної продукції ФГ «Зошій Оксана» в середньому за 2022-2024 роки, %

Відповідно до звітних даних досліджуваного підприємства, зокрема форми № 50-СГ “Основні економічні показники роботи сільгосп підприємств” можна виділити два основні напрями діяльності господарства, але основний напрям спеціалізації це зерново-свинарський. При цьому розрахований нами коефіцієнт спеціалізації становив 0,36 ($K_c = 100 / 275 = 0,36$), що говорить про середній рівень спеціалізації.

Одним із найважливіших елементів внутрішнього середовища підприємства є його організаційна структура управління.

Організаційна структура налагоджує розподіл завдань по відділах та підрозділах підприємства; компетентність підрозділів та відділів у рішенні конкретних проблем; загальну взаємодію відділів та підрозділів.

Організаційна структура також має вплив на реалізацію стратегії підприємства, його взаємозв'язок із зовнішнім середовищем та результативне вирішення поставлених завдань.

Під організаційною структурою розуміють склад відділень, служб та підрозділів у структурі управління, системна їх організація, характер підпорядкованості та підзвітності один одному та найвищому органу управління, а також набір координаційних та інформаційних зв'язків, система делегування функцій управління на усіх рівнях і підрозділах управлінської підпорядкованості.

Голова фермерського господарства відповідає за організацію роботи і ефективну взаємодію усіх цехів, виробничих одиниць та структурних підрозділів, направляє їхню діяльність на вдосконалення і розвиток виробництва з урахуванням соціальних і ринкових переваг, покращення ефективності роботи підприємства, збільшення обсягів збуту продукції та збільшення прибутку, конкурентоспроможності і якості продукції, яка виготовляється, її відповідність світовим стандартам з ціллю заволодінням закордонного і вітчизняного ринку та задоволення потреб населення у відповідних видах вітчизняної продукції.

Використовує заходи щодо забезпечення підприємства високо кваліфікованими кадрами, доцільному використанню і розвитку їхнього досвіду, професійних знань і створення хороших і безпечних для життя і здоров'я умов праці, відповідність вимогам законодавства щодо охорони довкілля. Забезпечує пропорційне поєднання адміністративних і економічних методів керівництва, колегіальність в обговоренні і вирішенні питань, моральних і матеріальних стимул-реакцій покращення ефективності

виробництва, застосування принципу матеріальної мотивації і відповідальності кожного працівника за доручене йому завдання і наслідки роботи всього колективу, виплата заробітної плати працівникам у певні терміни.

Організаційна структура ФГ «Зошій Оксана» представляє собою сукупність структурних ланок підприємства, що мають стійку технологічну єдність і зв'язану з деякими економічними відносинами, які в свою чергу базуються на конкретних формах розподілу праці.

Враховуючи організаційну структуру на підприємстві створена і діє територіальна форма управління, тобто є тракторно-польові бригади, за якими закріплена певна посівна площа. Також в ФГ «Зошій Оксана» діє 1 свиноферма. На зміну відносин внутрішньо-організаційної структури впливає цілий ряд факторів. Основні з них це: розміри виробництва, рівень його концентрації, технічна забезпеченість, природні та економічні умови, розміри та кількість населених пунктів розташованих на території підприємства.

2.2. Аналіз виробничих ресурсів та результатів діяльності підприємства

У сільському господарстві земля – це головний засіб виробництва без якого не можливий сам процес виробництва сільськогосподарської продукції. Вона значною мірою визначає темпи розвитку і рівень ефективності сільськогосподарського виробництва. Земельні угіддя ФГ «Зошій Оксана» представлені в табл. 2.2.

За досліджуваний період значних зрушень в розмірі земельних угідь не відбулося, площа сільськогосподарських угідь ФГ «Зошій Оксана» в 2024 році складала 1490 га. Рівень землезабезпеченості збільшився з 2020 року, і на 2024 рік становить 67,73 га сільськогосподарських угідь в розрахунку на одного працівника. Рівень розораності сільськогосподарських угідь зменшився на 9,8%, і на кінець 2024 року становив 78,0 %, а рівень

використання ріллі при цьому зріс на 8,05 %, що свідчить про раціональне землекористування в господарстві.

Таблиця 2.2

**Динаміка розмірів сільськогосподарських угідь та рівня
землезабезпеченості ФГ «Зошій Оксана»**

Показник	Рік										2024 до 2020, %
	2020		2021		2022		2023		2024		
	га	%	га	%	га	%	га	%	га	%	
Загальна земельна площа	1489,1	100,0	1493	100,0	1366	100,0	1492	100,0	1490	100,0	100,06
в т.ч. сільсько- господарські угіддя	1489,1	100,0	1493	100,0	1366	100,0	1492	100,0	1490	100,0	100,06
із них: рілля	1282,1	86,1	1159	77,6	1159	84,8	1159	77,7	1157	77,7	90,24
Посівна площа	1002	67,3	1027	68,8	994	72,8	712	47,7	977	65,6	97,50
Коефіцієнт розораності землі	0,86	х	0,78	х	0,85	х	0,78	х	0,78	х	90,19
Коефіцієнт використання ріллі	0,78	х	0,89	х	0,86	х	0,61	х	0,84	х	108,05
Припадає на одного працівника:	55,15	х	48,16	х	40,18	х	64,87	х	67,73	х	122,80
с/г угідь											
ріллі	47,49	х	37,39	х	34,09	х	50,39	х	52,59	х	110,75

Джерело: власні розрахунки

Трудовий потенціал підприємства являє собою кількість і якість праці, на яку може розраховувати підприємство. Однак, для підприємства важливою є не наявність трудового потенціалу, а те, наскільки повно він використовується, що є передумовою належності забезпеченості трудовими ресурсами. Розглянемо рівень використання трудових ресурсів в ФГ «Зошій Оксана» (табл. 2.3).

Характеризуючи рівень використання трудових ресурсів бачимо, що в період 2020-2024 роки кількість працівників зменшилася, що зумовлено скороченням галузі тваринництва та зростання механізації в галузі

рослинництва. Через більш високе навантаження показник «відпрацьовано 1 робітником за рік» люд.-днів збільшився на 7,97 %. Коефіцієнт використання робочого фонду часу збільшився на 7,97 %, що свідчить про доцільне використання робочої сили. Продуктивність праці на підприємстві зросла більше ніж вдвічі, що зумовлено зростанням валової продукції при одночасному зменшенні чисельності працівників.

Таблиця 2.3

**Рівень використання трудових ресурсів в ФГ «Зошій Оксана»
Стрийського району Львівської області**

Показник	2020	2021	2022	2023	2024	2024 до 2020, %
Чисельність працівників, чол.	27	31	34	22	22	81,48
Відпрацьовано людино-днів на 1 працівника	276	253	286	257	298	107,97
Коефіцієнт використання запасу робочого часу	0,90	0,83	0,94	0,84	0,98	107,97
Відпрацьовано людино-годин на 1 люд.-день	7,4	7,6	7,6	7,9	8,1	109,46
Виробництво продукції:						
на 1 люд.-годину, грн.	23,59	28,13	37,29	44,67	53,10	225,14
на 1 люд.-день, грн.	174,5 4	213,78	283,37	352,9 0	430,14	246,44
на 1 працівника, тис. грн.	48,17	54,09	81,04	90,70	128,18	266,08

Джерело: власні розрахунки

У відповідності до динаміки чисельності працівників господарства зроблено наступний висновок, що зменшення працівників є негативним фактором, тому що підприємство збільшує обсяги своєї роботи, але не поповнює штат. З позитивного у даних результатах є відсутність плинності кадрів.

Динаміка показника середньомісячної заробітної плати одного працівника графічно зображено на рисунку 2.2.

З вищевказаного рисунку очевидно, що показник середньомісячної заробітної плати одного працівника має тенденцію до зростання. У 2024 році даний показник становить 12 500 грн, що на 2 222 грн або на 21,6% більше ніж у 2022 році та на 1967 грн або на 18,7% ніж у 2023 році. Це є позитивним

результатом, адже показник заробітної плати працівника є одним із складових збільшення продуктивності праці.

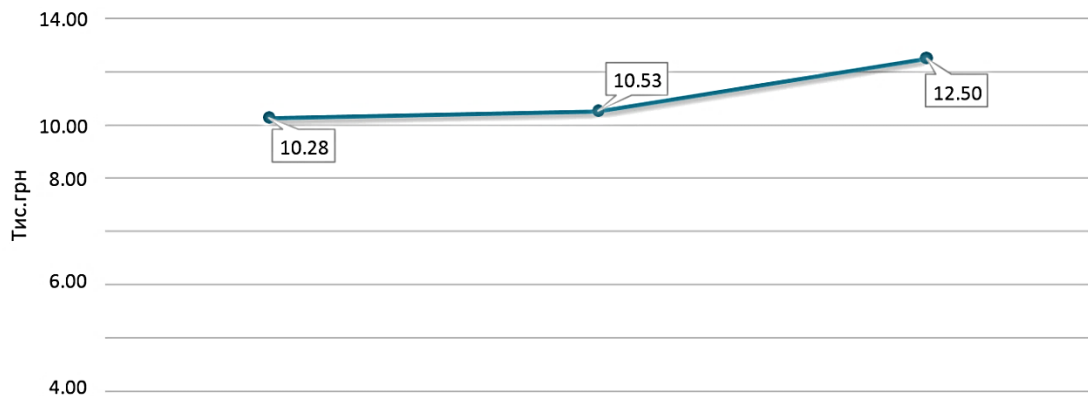

Рис. 2.2. Динаміка середньомісячної заробітної плати одного працівника у ФГ «Зошій Оксана» за період 2022-2024 років

Показник середньомісячної заробітної плати пов'язаний із показником фонду оплати праці працівників. Даний показник, відповідно, також має тенденцію до зростання. У 2024 році становить 1500 тис. грн, що на 390 тис. грн або на 35,1% більше ніж у 2022 році та на 236 тис. грн або на 18,7% ніж у 2023 році.

Як вже зазначалось вище, – результативність управління виробничою програмою підприємства залежить від стану матеріально-технічної бази, головною ланкою якої є основні засоби, – але нормальне функціонування підприємства забезпечується не лише основними, а й оборотними фондами.

Забезпеченість і ефективність використання основних і оборотних засобів ФГ «Зошій Оксана» розглянемо в таблиці 2.4.

Аналізуючи дані таблиці 2.4. робимо висновки, що в період з 2020 по 2024 рік в ФГ «Зошій Оксана» збільшились середньорічна вартість оборотних засобів на 31,61 % і основних засобів на 9,73 %. Також збільшилась виручка від реалізації продукції на 88,89, в основному за рахунок збільшення ціни реалізації продукції. За рахунок перевищення приросту виручки над зростанням оборотних засобів на підприємстві спостерігається збільшення коефіцієнту оборотності на 43,5 %, що призвело до зниження тривалості обороту на 30,32 %, або на 128 днів. За рахунок

перевищення приросту прибутку над зростанням вартості основних і оборотних засобів, норма прибутку зросла на 6,05 процентні пункти. Через більш інтенсивне зростання вартості оборотних засобів ніж основних збільшився показник «припадає оборотних засобів на 100 грн. основних фондів» на 19,94 %.

Таблиця 2.4

Забезпеченість і ефективність використання основних фондів і оборотних засобів ФГ «Зошій Оксана» Стрийського р-ну Львівської обл.

Показник	Рік					2024 до 2020, %
	2020	2021	2022	2023	2024	
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	3945,0	4022,0	4356,0	4621,0	4329,0	109,73
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис.грн.	2347,0	2159,0	2831,0	3291,0	3089,0	131,61
Фондозабезпеченість на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн.	264,93	269,39	318,89	309,72	290,54	109,67
Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	2035	2436	3321,3	2417	3844	188,89
Фондоозброєність 1 працівника, тис. грн.	146,1	129,7	128,1	200,9	196,8	134,67
Фондовіддача на 1 грн основних засобів, грн./грн.	0,33	0,42	0,63	0,45	0,65	197,57
Фондоємність 1 грн валової продукції, грн./грн.	3,03	2,40	1,58	2,22	1,54	50,61
Прибуток, всього тис. грн.	304	521	444,4	-202	807	265,46
Коефіцієнт оборотності	0,87	1,13	1,17	0,73	1,24	143,52
Тривалість 1 обороту, днів	420,96	323,50	311,12	496,99	293,31	69,68
Норма прибутку, %	4,83	8,43	6,18	-2,55	10,88	6,05
Припадає оборотних засобів на 100 грн. основних засобів, грн.	59,49	53,68	64,99	71,22	71,36	119,94

Аналізуючи ефективність діяльності ФГ «Зошій Оксана», початковим етапом аналізу слід обрати оцінку обсягів і структури виробництвапродукції.

Наступний етап дослідження починається, як правило, з оцінки виконання плану (прогнозу) з виробництва й реалізації продукції за звітний період. Ця оцінка проводиться шляхом порівняння фактичних даних із

плановими в цілому по підприємству, у розрізі його структурних підрозділів або окремих видів продукції. При виявленні негативних відхилень необхідно встановити причини неефективного використання виробничого потенціалу.

Наступним етапом є аналіз динаміки обсягу виробництва й реалізації продукції. Він проводиться за допомогою аналітичних показників динаміки, таких як темпи росту та приросту. Дані показники визначаються як базисні, ланцюгові та середньорічні.

Розрахунок показників динаміки виробництва й реалізації продукції наведений в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка виробництва й реалізації продукції ФГ «Зощій Оксана»

Рік	Обсяг виробництва, тис. грн.	Темпи приросту, %			Обсяг реалізації, тис. грн.	Темпи приросту, %		
		базисні	ланцюгові	+/-		базисні	ланцюгові	+/-
2020	1300,7	-	-	-	2035,0	-	-	-
2021	1676,7	128,91	128,91	-	2436,0	119,71	119,71	-
2022	2755,5	211,85	164,34	-47,51	3321,3	163,21	136,34	-26,87
2023	2086,0	160,38	75,70	-84,67	2417,0	118,77	72,77	-46,00
2024	2820,0	216,81	135,19	-81,62	3844,0	188,89	159,04	-29,85

Джерело: власні розрахунки

Аналізуючи дану таблицю, найбільший темп росту обсягу виробництва продукції спостерігався у 2022 році й становив 211,85 %. У 2023 році ріст обсягу виробництва сповільнився (про що свідчить базисний темп росту, що становить 160,38 %).

Порівнюючи показники обсягу виробництва продукції з попереднім періодом, слід зазначити, що найгіршим показник був у 2023 році: він становив 75,7%. Причиною зниження темпу росту було нераціональне використання виробничих потужностей підприємства.

Якщо розглядати наведену в табл. 2.5 динаміку обсягів реалізації продукції, то слід зазначити, що найбільші темпи приросту спостерігалися у

2024 році 159,04 %. Зменшення обсягів реалізації порівняно з попереднім роком відбулося в 2023 році – ланцюговий темп приросту становить 72,77 %.

Для більшої наочності результати аналізу динаміки обсягів виробництва й реалізації можна відобразити графічно (рис. 2.3).

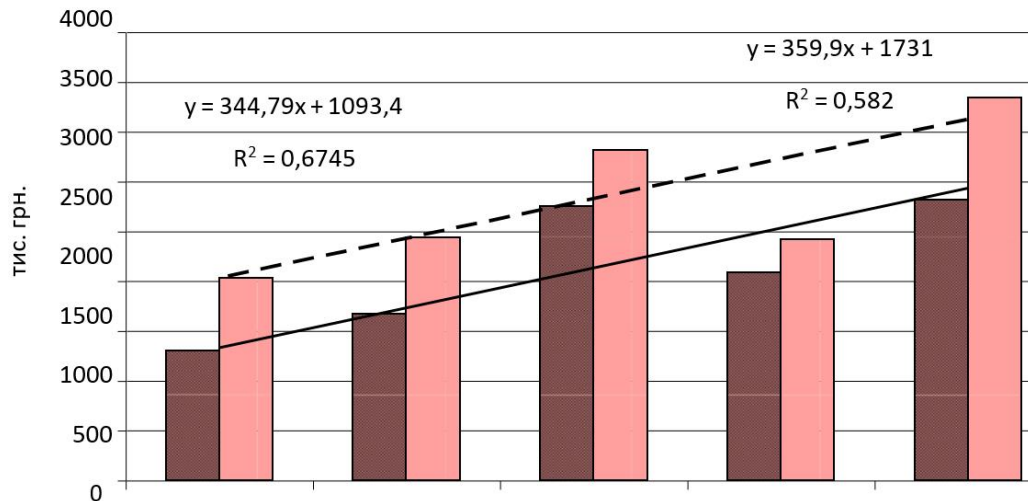

Рис. 2.3. Динаміка обсягів виробництва і реалізації продукції у ФГ «Зошій Оксана» за 2020-2024 роки

Отримані параметри свідчать, що як обсяг виробництва, так і обсяг реалізації мають тенденцію до зростання. Так, щорічний приріст обсягів виробництва становить 344,79 тис. грн., а обсягів реалізації – 359,9 тис. грн.

У відносному значенні приріст обсягів виробництва становить в середньому 21,34 % щорічно, а обсягів реалізації – 17,23 %.

Найчастіше темпи приросту обсягів реалізації й товарної продукції збігаються, якщо не збільшуються на кінець року залишки готової продукції на складах через зменшення попиту або погіршення якості.

2.3. Економічний аналіз ефективності діяльності та конкурентоспроможності ФГ «Зошій Оксана»

На першому етапі аналізу ефективності діяльності підприємства здійснюють загальну оцінку формування доходів, витрат і прибутків.

Завдання аналізу такі:

- ✓ вивчення структури доходів і витрат підприємства;
- ✓ вивчення змін у структурі доходів і витрат в динаміці;
- ✓ систематизація чинників впливу на зміни фінансових результатів;
- ✓ виявлення резервів збільшення суми прибутку;
- ✓ розробка заходів щодо ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства [21].

Розрізняють такі напрями аналізу структури та динаміки показників діяльності підприємств: зміни показників у часі за досліджуваний період – горизонтальний аналіз; структури змін показників - вертикальний аналіз [23].

Горизонтальний аналіз має на меті дослідити зміни показників у часі з розрахунками абсолютних і відносних відхилень. Вертикальний аналіз полягає у визначенні у відсотках структури досліджуваного об'єкта: структури доходів, витрат, прибутку від реалізації продукції (робіт, послуг), чистого прибутку, операційних витрат тощо. Горизонтальний і вертикальний аналіз доповнюють один одного. Найбільш повно ці напрями аналізу використовують при складанні аналітичних таблиць [22].

Основним джерелом доходів ФГ «Зошій Оксана» є дохід (виручка) від реалізації продукції (робіт, послуг), який має тенденцію до зростання. На рисунку 2.4 представлена динаміка доходу від реалізації за галузями.

Представлений графік наочно демонструє, що в досліджуваному господарстві обсяг виробництва, як продукції рослинництва, так і тваринництва зростає, хоча в галузі тваринництва швидшими темпами. Оскільки, у сільськогосподарських підприємствах поглиблюється спеціалізація за основними видами діяльності, доходи від інших видів діяльності (інвестиційної, фінансової, іншої звичайної діяльності,

надзвичайних подій) формуються непланомірно, а залежно від конкретних господарських ситуацій.

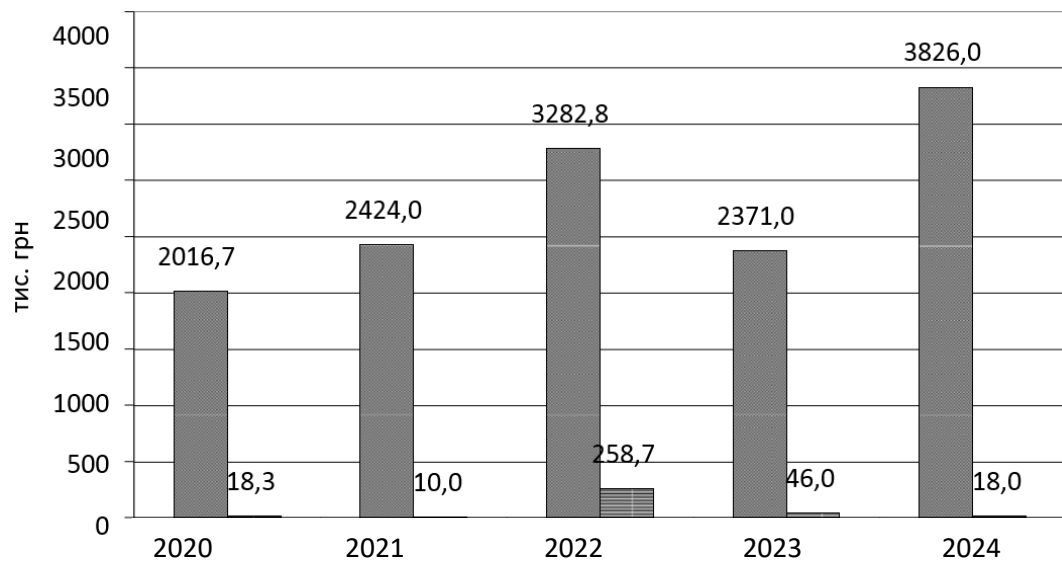

Рис. 2.4. Динаміка валового доходу в розрізі окремих галузей в ФГ «Зошій Оксана» за 2020-2024 роки

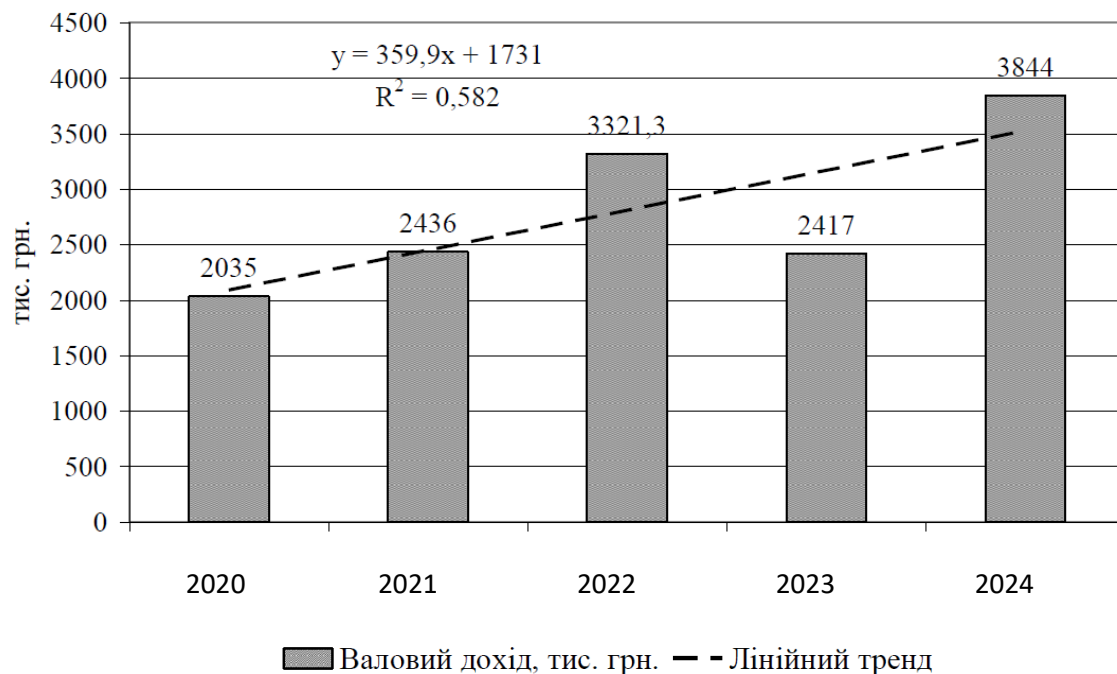

Рис. 2.5 Аналітичне вирівнювання валового доходу ФГ «Зошій Оксана»

На рисунку 2.5 проведено аналітичне вирівнювання валового доходу підприємства. Проведений аналіз показав, що в ФГ «Зошій Оксана» спостерігається позитивна тенденція зростання доходу (виручки) від

реалізації сільськогосподарської продукції. Щорічний приріст досліджуваного показника становить 359,9 тис.грн.

Основним методичним питанням в економічному аналізі є вивчення впливу чинників на результати діяльності підприємства. Від глибини, комплексності та точності виміру впливу чинників залежать висновки та рекомендації за результатами аналізу, а також точність прогнозу досліджуваних показників [41].

Загальні показники доходів і прибуток сільськогосподарського підприємства складаються з результатів від реалізації продукції рослинництва і тваринництва, реалізації іншої продукції (промислової продукції і матеріальних цінностей, виконаних робіт і послуг на сторону), а також позареалізаційних доходів і витрат.

Здійснено оцінку показників загального прибутку та рівня рентабельності порівнянням результатів звітного 2024 р. щодо загального прибутку та показників рентабельності в динаміці з минулими періодами. На рисунку 2.6 представлено аналітичне вирівнювання суми прибутку. Параметри лінійного тренду свідчать, що прибуток має тенденцію до зростання зі щорічним приростом 28,3 тис. грн.

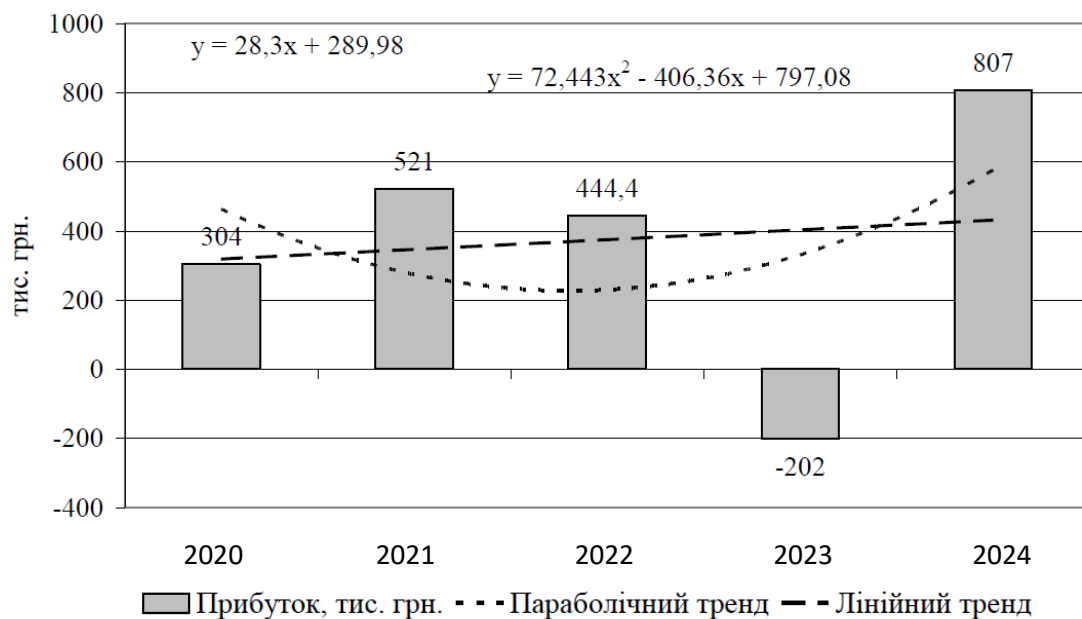

Рис. 2.6. Аналітичне вирівнювання суми прибутку в ФГ «Зошій Оксана»

Переважну частину прибутку підприємство одержує від реалізації сільськогосподарської продукції. Саме тому, основна увага аналітика має бути сконцентрована на дослідженні причин і чинників змін цього показника.

Переважну частину прибутку в ФГ «Зошій Оксана» одержують від продажу продукції за договорами і контрактами. Величина загальної суми прибутку від реалізації продукції залежить від результату впливу таких чинників:

- ✓ обсягу реалізованої продукції, в тому числі кількості продукції та асортименту або структури продукції;
- ✓ реалізаційних цін;
- ✓ повної собівартості продукції.

Обсяг реалізації продукції може справляти позитивний і негативний вплив на суму прибутку. Збільшення обсягу продажу рентабельної продукції приводить до пропорційного збільшення прибутку. Якщо продукція є збитковою, то при збільшенні обсягу реалізації сума прибутку зменшується [45].

Структура товарної продукції може впливати на суму прибутку як позитивно, так і негативно. Якщо збільшиться частка більш рентабельних видів продукції в загальному обсязі її реалізації, то сума прибутку зросте, і навпаки, при збільшенні частки низькорентабельної або збиткової продукції загальна сума прибутку зменшиться [21].

Зміна рівня економічних цін і величина прибутку перебувають у прямо пропорційній залежності: при збільшенні рівня цін сума прибутку зростає, і навпаки. Собівартість продукції та прибуток перебувають в обернено пропорційній залежності: зниження собівартості приводить до відповідного зростання суми прибутку, і навпаки. Зміну обсягу доходів (виручки) від реалізації продукції за рахунок рівня товарності та зміни обсягу виробництва в натуральних показниках визначимо на основі економічних цін звітного

періоду. Розрахунок наведено в таблиці 2.6. За середні ціни реалізації приймаються фактичні за 2024 р.

У цілому в ФГ «Зошій Оксана» сума прибутку від реалізації основних видів сільськогосподарської продукції у 2024 р. збільшилася проти рівня 2023 р. в основному за рахунок збільшення ціни реалізації.

Таблиця 2.6

Вплив чинників на зміну прибутку від збуту окремих видів сільськогосподарської продукції в ФГ «Зошій Оксана»

Вид продукції	Обсяг реалізованої продукції, т		Ціна реалізації 1 т, грн.		Собівартість 1 т продукції, грн.		Зміна прибутку, тис. грн.		
							всього	в т.ч. за рахунок	
	2023	2024	2023	2024	2023	2024		ціни	собівартості
Пшениця	1736,6	902,1	6379	5794	5651	5904	-332	-585	253
Ячмінь	1238,4	637,4	5452	5596	4984	4068	-772	144	-916
Насіння соняшнику	2605,2	2376,9	12627	13192	10626	15508	2881	565	2316
Приріст свиней	102,8	140,2	48209,1	53880,8	53725,7	60556,3	12502,3	5671,7	6830,6

Для об'єктивної оцінки ефективності роботи підприємства недостатньо знати лише абсолютну величину отриманого прибутку, необхідно ще й володіти інформацією щодо його рентабельності (дохідності, прибутковості), тобто вивчати відносні показники ефективності діяльності: отримані прибутки порівняти із вкладеним капіталом, ресурсами, понесеними витратами [45].

З розвитком ринкових відносин виникла потреба у визначенні системи показників рентабельності, які характеризують виробничу, комерційну і фінансову діяльність підприємства. Для порівняння темпів зростання (зниження) окремих груп показників складемо аналітичну таблицю (табл. 2.7).

Отже, узагальнюючи результати аналізу можна відмітити, що діяльність ФГ «Зошій Оксана» є прибутковою і прибуток має тенденцію до зростання.

Приріст прибутку притаманний як галузі рослинництва, так і тваринництва. Зростання доходу і прибутку перевищує приріст витрат, що і спричиняє збільшення показників рентабельності. Отримані показники свідчать, що найбільш прибутковим був 2021 рік.

Таблиця 2.7

Динаміка показників рентабельності ФГ «Зошій Оксана»

Показник	2020	2021	2022	2023	2024
Рентабельність за повною собівартістю реалізованої продукції, %	14,53	110,02	9,32	33,29	59,33
% до попереднього року, п.п.	-	95,50	-100,71	23,97	26,04
Чиста рентабельність виручки від реалізації, %	12,68	52,39	8,52	24,97	37,24
% до попереднього року, п.п.	-	39,70	-43,86	16,45	12,26
Чиста рентабельність активів, %	30,11	211,08	25,51	76,41	98,16
% до попереднього року, п.п.		180,97	-185,56	50,90	21,75
Чистий прибуток, тис. грн	464,0	3106,0	528,0	2439,4	4395,0
% до попереднього року, %	100,0	669,4	17,0	462,0	180,2
Чистий прибуток на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн	14,33	99,87	17,03	78,97	141,70
% до попереднього року, %	100,0	697,2	17,1	463,7	179,4

Конкурентоспроможність ФГ «Зошій Оксана» пропонуємо оцінити за допомогою багатофакторного конкурентоспроможності. Для цього побудуємо таблицю експертних оцінок від 1-10 за критеріями (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Аналіз основних конкурентів ФГ «Зошій Оксана»

Критерій	Підприємство			
	ФГ «Зошій Оксана»	ТОВ «Агро-Життя»	ТОВ «Лан-Агро»	ФГ «Оазис»
Якість продукції	9	10	9	10
Цінова політика	8	9	7	9
Зручність місцезнаходження	10	6	5	10
Імідж компанії	9	10	8	6
Досвід роботи	4	5	6	8
Рекламна діяльність	4	8	5	5
Фінансовий стан	8	9	7	5
Виробничі потужності	7	9	7	6
Разом	59	66	54	59

Отже, провівши аналіз конкурентів у таблиці 2.8 та рисунку 2.7, нами було визначено, що лідером серед аналізованих аграрних підприємств є ТОВ «Агро-Життя».

Середні позиції зайняли ФГ «Зошій Оксана» та ФГ «Оазис». А аутсайдером даного дослідження виявилось підприємство ТОВ «Лан-Агро».

Основним недоліком ФГ «Зошій Оксана» серед підприємств-конкурентів є рекламна діяльність господарства, даний критерій отримав найменшу оцінку.

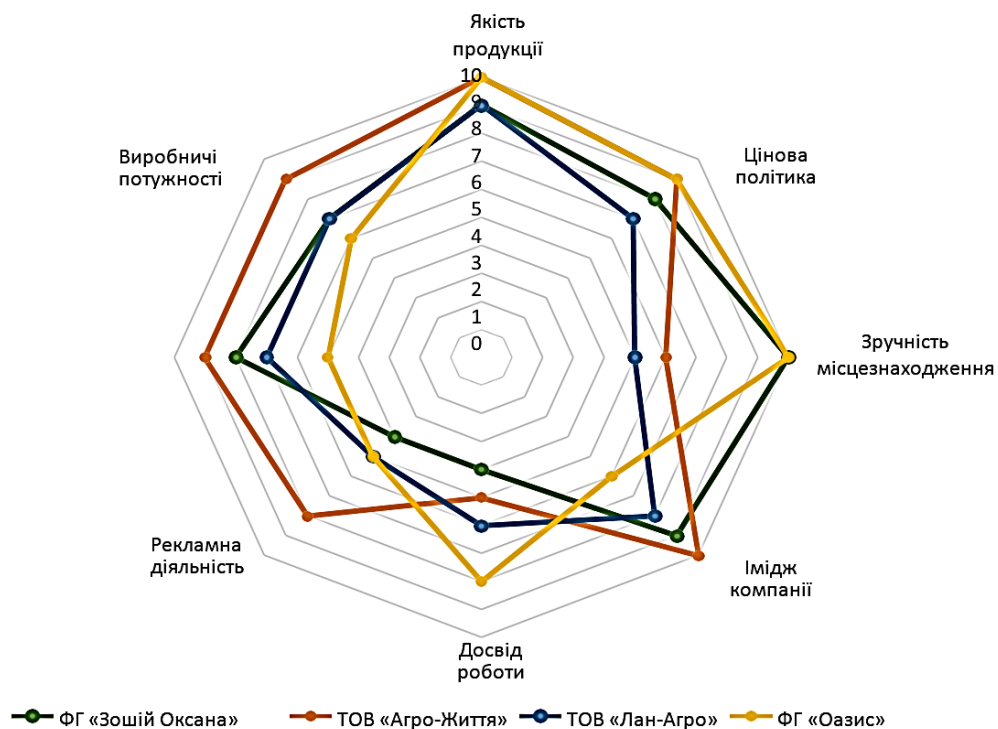

Рис. 2.7. Багатокутник конкурентоспроможності

Для детальнішого дослідження зовнішнього та внутрішнього середовища ФГ «Зошій Оксана» використаємо SWOT-аналіз (табл. 2.9).

SWOT-аналіз є одним із найважливіших інструментів стратегічного маркетингу, за допомогою якого можна оцінити усі чинники, що впливають на діяльність підприємства та визначити перспективи та загрози подальшого розвитку.

Отже, провівши SWOT-аналіз ФГ «Зошій Оксана», нами було розглянуто найважливіші фактори, які враховуються при розробці стратегії діяльності підприємства.

Таблиця 2.9

SWOT – аналіз діяльності ФГ «Зошій Оксана»

Сильні сторони:	Слабкі сторони:
1. Широкий асортимент продукції; 2. Гармонійний асортимент; 3. Висока якість продукції; 4. Наявна системо знижок; 5. Гнучка цінова політика; 6. Наявність постійних клієнтів; 7. Відсутність великої кількості посередників; 8. Зручне розміщення головного офісу; 9. Власні склади для зберігання продукції; 10. Наявність власного автопарку для доставки замовлень клієнтам; 11. Достатній досвід роботи в даній галузі; 12. Позитивний імідж на ринку; 13. Лояльність клієнтів.	1. Недостатня глибина асортименту за деякими товарними лініями; 2. Недостатня кількість працівників для розширення виробництва; 3. Низький рівень сервісу; 4. Мала кількість проведених маркетингових досліджень; 5. Застаріле технічне оснащення; 6. Недостатній рівень товарної політики; 7. Підвищення собівартості продукції; 8. Відсутній план комунікаційної політики; 9. Низький рівень впровадження інновацій у політиці просування; 10. Застарілі рекламні засоби.
Можливості:	Загрози:
1. Наявні значні обсяги вільних власних виробничих площ; 2. Збільшення попиту на сільськогосподарську продукцію; 3. Покращення сервісу; 4. Поява нових технологій для аграрної галузі; 5. Покращення комунікаційної політики.	1. Зменшення купівельної спроможності аграрних підприємств; 2. Збільшення податків з боку держави; 3. Зростання конкуренції; 4. Підвищення цін на паливо та енергію; 5. Підвищення цін на сировину та витратні матеріали; 6. Нестабільна економічна ситуація в країні.

Поле «Сильні сторони» містить в собі усі головні переваги ФГ «Зошій Оксана». Широкий, гармонійний асортимент та висока якість продукції говорить про здатність задовольняти потреби споживачів. Підприємство має позитивний імідж на ринку та постійних клієнтів. Значною конкурентною перевагою є досвід роботи в аграрній галузі.

Поле «слабкі сторони», містить у собі недоліки діяльності ФГ «Зошій Оксана». Основною проблемою діяльності, нами було виявлено, недосконалу товарну та комунікаційну політику підприємства.

Поле «можливості», нами було виявлено основні напрями вдосконалення діяльності підприємства. Маючи значні обсяги вільних власних площ підприємство може розширювати виробництво тим самим збільшувати свій прибуток та конкурентоздатність.

Покращити сервіс можна за допомогою роботи з персоналом та підвищення мотивації праці. Проводити більше тренінгів та занять для підвищення кваліфікації, а щодо підвищення мотивації, то цього можна досягти за допомогою премій, фінансових бонусів та перспективою кар'єрного росту [51].

Покращити комунікаційну політику можна за допомогою впровадження традиційних засобів просування (реклама, телемаркетинг, прес-інформація, маркетинг взаємин, друковані матеріали) та використання інновацій у комунікаційній політиці підприємства [31].

Поле «загрози», свідчить про наявні проблеми, які стримують подальший розвиток діяльності підприємства. Це поле містить багато зовнішніх загроз, на які підприємство вплинути не може. За допомогою покращення діяльності політики просування можна підвищити конкурентоспроможність підприємства, що допоможе ФГ «Зошій Оксана» здійснювати свою діяльність в умовах зростання конкуренції.

Отже, нами було проаналізовано фінансові та економічні показники діяльності досліджуваного підприємства. В загальному, можемо зробити висновок, що ФГ «Зошій Оксана» займає активну позицію на ринку. Коефіцієнти показників мають тенденцію до збільшення, що показує ефективне використання ресурсів підприємства для досягнення позитивних результатів.

Висновки до розділу 2.

Зробивши розгорнутий аналіз ФГ «Зошій Оксана», можна зробити певні висновки. Дане підприємство є одне з провідних серед інших підприємств Львівщини, і займається виробництвом сільськогосподарської продукції, основний напрям діяльності – рослинництво. Також ФГ «Зошій Оксана» має свиноферму, тим самим забезпечуючи робочі місця і дає змогу персоналу зростати у своїх кваліфікаційних здібностях.

Підприємство забезпечене основними виробничими фондами, за допомогою яких здійснюється повноцінна та ефективна діяльність для отримання максимального результату.

Для аналізу діяльності підприємства використовується низка економічних показників таких як: вартісні та кількісні показники валової та товарної продукції, ефективність використання основних виробничих ресурсів підприємства, собівартість основних видів продукції та їх рентабельність.

Узагальнюючи результати аналізу можна відмітити, що діяльність ФГ «Зошій Оксана» є прибутковою і прибуток має тенденцію до зростання. Приріст прибутку притаманний як галузі рослинництва, так і тваринництва. Зростання доходу і прибутку перевищує приріст витрат, що і спричиняє збільшення показників рентабельності.

В загальному, можемо зробити висновок, що ФГ «Зошій Оксана» займає активну позицію на ринку. Коефіцієнти показників мають тенденцію до збільшення, що показує ефективне використання ресурсів підприємства для досягнення позитивних результатів.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ФГ «ЗОШІЙ ОКСАНА»

3.1. Основні напрями підвищення економічної ефективності діяльності підприємства

Усі підприємства ведуть свою діяльність та застосовують заходи для підвищення ефективності, але тільки оцінка того, від чого залежить ця ефективність, може привести до хороших результатів.

Для того щоб підприємство вийшло на світовий ринок, необхідно виробництво конкурентоспроможної продукції та послуг. Щоб реалізувати цей перехід, слід мати напрямки та механізми які б змогли охопити всю сферу виробництва для забезпечення конкурентоспроможності продукції . І для цього необхідно сформувані чіткий механізм удосконалення ефективної діяльності підприємства.

Підвищення ефективності функціонування підприємства базується на досягненнях техніки і науки, прогресивного, вітчизняного та зарубіжного досвіду. Як ефективніше використовуються новітні досягнення техніки і науки, які є першоджерелами розвитку продуктивних сил, настільки успішніше вирішуються пріоритетні (щодо виробничих) соціальні цілі суспільного життя [6].

На практиці велике значення має, знайти напрямки підвищення ефективності функціонування підприємства. Щоб розв'язати це завдання потрібного значення приймає класифікація чинників його збільшення. Загалом всі чинники підвищення ефективності функціонування підприємств зводяться до таких напрямків [5]:

- напрями розвитку та удосконалення виробництва і іншої продукції;
- управління затратами та ресурсами;
- напрямки покращання системи управління організацією та усіма видами її діяльності.

В економіці ефективність тлумачать як максимальне застосування всіх ресурсів підприємства. Необхідно правильно обрати стратегію самого виробництва та необхідні розміри виробництва продукції які забезпечать потрібний обсяг реалізації і відповідні прибутки. Тому виробнича діяльність підприємства, важко визначається загальною економічною ситуацією, галузевими пропорціями і платоспроможним попитом населення.

Ефективність виробництва – це відображення кінцевих результатів які спрямовання на використання засобів, предметів праці і робочої сили на виробництві за певний проміжок часу. В загальному економічну ефективність виробництва також розглядають як загальну продуктивністю виробничої системи.

Будь-який процес виробництва на підприємстві здійснюється за допомогою трьох основних складових:

- Персонал
- Праця
- Предмет праці

Персонал на підприємстві за допомогою засобів праці виконує виробничі і побутові послуги, а також продукує суспільно корисну продукцію.

Завдання підвищення ефективності виробництва на підприємстві полягає в здійсненні найбільш допустимого результату на кожен одиницю витрачених матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів. Кількісний прояв цього критерію відображається через певні економічні показники ефективної діяльності підприємства [9].

Показники узагальнюючі економічної ефективності виробництва (ступінь реалізації потреб ринку, виробництво продукції на одиницю затрат ресурсів, витрати на одиницю товарної продукції, дохід на одиницю валових витрат, рентабельність виробництва, народногосподарський ефект від застосування одиниці продукції);

Показники ефективності застосування живої праці (трудомісткість одиниці продукції, умовне вивільнення працівників, темпи зростання продуктивності праці, частина зросту продукції за рахунок росту продуктивності праці, коефіцієнт ефективності реалізації робочого часу, економія фонду оплати праці, випуск продукції на 1 грн. фонду оплати праці);

Показники ефективності використання основних виробничих фондів (фондомісткість продукції, фондovіддача основних фондів, рентабельність основних фондів, фондovіддача активної частини основних фондів);

Показники ефективності використання матеріальних ресурсів (матеріалovіддача, матеріаломісткість продукції, коефіцієнт використання важливих видів сировини та матеріалів, затрати енергії та палива на 1 грн. чистої продукції, економія матеріальних витрат, коефіцієнт вилучення корисних компонентів із сировини);

Показники ефективності використання фінансових коштів (коефіцієнт оборотності обігових коштів, тривалість одного обороту нормованих оборотних коштів, відносне вивільнення обігових коштів, питомі капіталовкладення, капіталовкладення на одиницю введених потужностей, рентабельність інвестицій, строк окупності інвестицій).

Головні фактори підвищення ефективності виробництва – це підвищення технічного рівня виробництва, а також удосконалення управління та організації виробництва і праці, зміна виробництва, покращення якості природних ресурсів тощо.

Загалом усі заходи для покращення ефективної діяльності підприємств можна поділити на три напрями (рис. 3.1): [20].

З рисунку бачимо, що усі методи підвищення ефективної роботи підприємства є взаємозалежними. Проте, найважливішого значення набувають методи, визначені третьою групою (напрямом), тому що їх мобілізація передбачає застосування місця реалізації в системі управління діяльністю. [9].

Рис. 3.1. Напрями підвищення ефективності діяльності підприємств

Рівень соціальної та економічної ефективності виробництва перш за все залежить від багатьох чинників. І тому для практичного вирішення завдань управління ефективністю, суттєвості набуває класифікація чинників її росту за конкретними ознаками.

Класифікацію факторів зросту ефективності виробничо-економічних та інших систем діяльності слід здійснювати за трьома критеріями:

- видами затрат і ресурсів (джерелами підвищення);
- шляхами розвитку та удосконалення виробництва (діяльності);
- місцем реалізації в системі управління виробництвом (діяльністю).

Класифікація чинників зростання наведено нижче на рисунку 3.2.

Рис. 3.2. Класифікація чинників зростання ефективності

Підвищення ефективності функціонування підприємства базується на досягненнях техніки і науки, прогресивного, вітчизняного та зарубіжного досвіду. Як ефективніше використовуються новітні досягнення техніки і науки, які є першоджерелами розвитку продуктивних сил, настільки успішніше вирішуються пріоритетні (щодо виробничих) соціальні цілі суспільного життя [32].

На практиці велике значення має, знайти напрямки підвищення ефективності функціонування підприємства. Щоб розв'язати це завдання потрібного значення приймає класифікація чинників його збільшення.

Загалом всі чинники підвищення ефективності функціонування підприємств зводяться до таких напрямів [45]:

- ✓ напрями розвитку та удосконалення виробництва і іншої продукції;
- ✓ управління затратами та ресурсами;
- ✓ напрями покращання системи управління організацією та усіма видами її діяльності.

До першої групи мобілізації факторів можемо віднести заходи щодо підвищення поточного виробничого функціонування організації: зростання продуктивності праці та зменшення зарплатоємності виробництва продукції зниження загальної ресурсомісткості підприємства (зменшення матеріаломісткості, енергоємності, фондомісткості, тощо). Все це підштовхує організацію до доцільного використання природно-сировинних ресурсів.

Активне залучення вказаних факторів передбачає виконання таких заходів, як: прискорене уведення результатів організаційного та науково-технічного прогресу в практичну діяльність підприємства; удосконалення виробничої та організаційної систем управління, форм і методів організаційної діяльності, її мотивації і планування; підвищення конкурентоспроможності і якості виготовлюваної продукції; удосконалення і постійне коригування всіх видів діяльності для забезпечення їх законам сучасності. Всі зазначені напрями власне представляють другий напрям залучення факторів підвищення ефективності господарської діяльності підприємства.

Проте фундаментального значення набувають чинники, визначені третьою групою, тому що їх залучення передбачає визначення місця виконання в системі управління діяльністю. Тут варто розглядати зовнішні та внутрішні фактори стосовно підприємства. Тому що факторами внутрішнього середовища можна керувати на рівні підприємства, а от зовнішніми факторами управляти майже неможливо, бо вони вимагають зазвичай істотних структурних зрушень, розгалуження інфраструктури підприємства, притягнення інституціональних механізмів для забезпечення відповідних передумов діяльності підприємства, і взагалі - покращення та розробки дієвих державних соціальних та економічних планів розвитку суспільства [11].

Черевко Г.В., Горбонос Ф.В. у своєму підручнику зазначив [46] що, до основних напрямів розвитку й удосконалення ефективності діяльності підприємств відносять:

1. впровадження прогресивних виробничих технологій;
2. раціональну концентрацію і спеціалізацію виробництва;
3. удосконалення оплати та організації праці;
4. впровадження здобутків науково-технічного прогресу та передового досвіду;
5. вдосконалення структури виробництва і системи управління;
6. підвищення конкурентоспроможності й якості продукції;
7. різносторонній розвиток і вдосконалення зовнішньо економічного функціонування підприємства.

Капінос Г.І. у своєму підручнику «Організація та планування виробництва» наводить певні фактори щодо підвищення ефективності виробництва підприємства, які класифікуються за наступними ознаками [24]:

- за джерелами покращення ефективності: зменшення трудомісткості, фондомісткості, матеріаломісткості, та капіталомісткості виробництва, економії часу, доцільного використання природних ресурсів;
- за основними напрямками розвитку і удосконалення виробництва, які відображують комплекси технічних, організаційних та соціально-економічних заходів, на основі яких здійснюється економія суспільної праці. Найважливіші з них наступні: запровадження досягнень науки та техніки; зріст технічного рівня виробництва; покращення якості продукції; вдосконалення галузевої структури; вдосконалення організації виробництва на основі підвищення рівня його концентрації, спеціалізації, кооперування, комбінування і територіальної організації; вдосконалення господарського механізму – керування, планування та економічного стимулювання в усіх ланках;
- залежно від сфери реалізації фактори діляться на народногосподарські, міжгалузеві, регіональні, галузеві та внутрішньовиробничі.

Підприємство здійснює свою діяльність в конкретному економічному середовищі, котре має вплив на його роботу. Довершеність амортизаційної та

податкової систем, фінансова та кредитна політика держави, рівень регулювання цін у національній економіці, прогресивність і стабільність норм чинного законодавства, система ліцензування - ці та інші, незалежні від підприємства, фактори безумовно впливають на ефективність його функціонування. Це приводить до визначення поміж чинників підвищення ефективності функціонування групи неконтрольованих підприємством чинників. Покращання механізму економічного впливу на підприємства - головна функція держави на дорозі до підвищення ефективної роботи суб'єктів національної економіки.

Одним із головних шляхів підвищення ефективності виробництва є покращення використання землі і зростання урожайності (рис. 3.3) [18, 47].

Використання ресурсних факторів дозволить підприємству розробити програму заходів, які спрямовані на підвищення ефективної діяльності за рахунок особистих можливостей, у подібних напрямках.

Інтенсивні напрями підвищення ефективності використання основних засобів:

- удосконалення структури основних засобів підприємства;
- автоматизація й механізація виробництва;
- технічне переозброєння підприємства;
- скорочення тривалості циклу виробництва;
- удосконалення структури виробничого обладнання (ліквідація проблемних місць);
- покращення технологічних процесів;
- застосування прогресивних форм організації праці і виробництва;
- усунення негативних етапів у виробничому процесі;

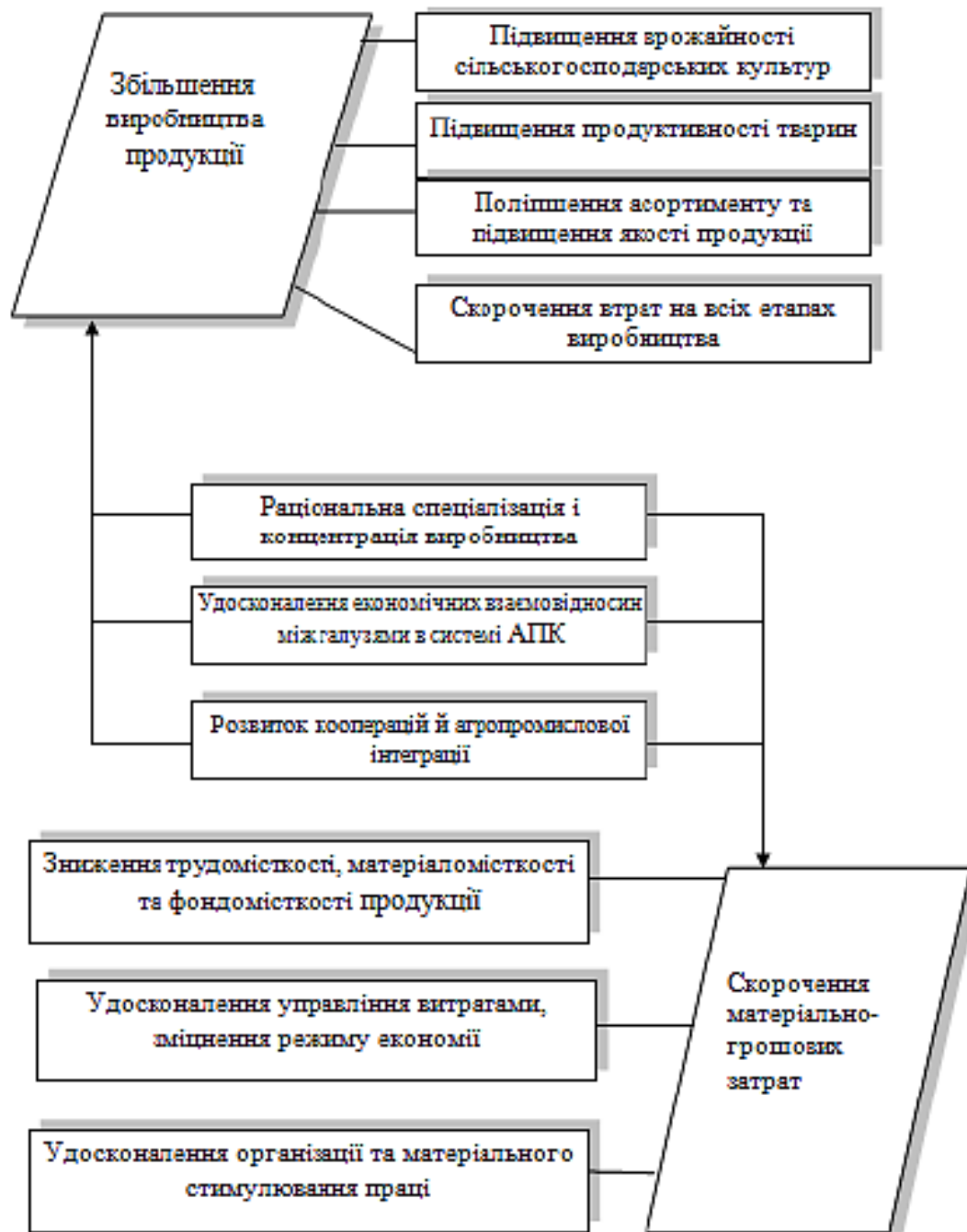

Рис. 3.3. Шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства

- підвищення професійно-кваліфікаційного рівня персоналу, який обслуговує об'єкти основних засобів та ін.
- комплексне використання і поліпшення якості сировини;
- забезпечення найбільшого завантаження виробничої потужності підприємства.

Екстенсивні шляхи підвищення ефективності використання основних засобів:

✓ зменшення простоїв обладнання шляхом підвищення якості ремонтного обслуговування, вчасного забезпечення основного виробництва висококваліфікованим персоналом, матеріалами, сировиною, напівфабрикатами, паливом;

- ✓ підвищення коефіцієнта змінності роботи обладнання;
- ✓ зменшення кількості непрацюючого спорядження та ін.

Напрями прискорення обертання оборотних коштів.

На етапі формування виробничих запасів:

- ✓ виготовлення найкращих розмірів виробничих запасів;
- ✓ застосування практичних схем постачання матеріальних ресурсів;
- ✓ застосування при створенні виробничих запасів принципу оптимального співставлення кості та ціни;

У сфері виробництва:

- ✓ зменшення тривалості процесу виробництва;
- ✓ впровадження передових ресурсозберігаючих технологій;
- ✓ зниження енерго і матеріаломісткості продукту;
- ✓ ощадливе використання матеріальних ресурсів;
- ✓ комплексна переробка сировини і використання відходів;
- ✓ організація використання вторинних ресурсів;
- ✓ оновлення виробничої інфраструктури підприємства;
- ✓ створення системи мотивації за розумне використання матеріальних ресурсів.

У сфері обігу:

- ✓ покращання маркетингової діяльності підприємства;
- ✓ пришвидшення процесу продажу готової продукції;
- ✓ стимулювання збуту продукції;
- ✓ вдосконалення системи виплат за відвантажену продукцію;
- ✓ ефективне управління дебіторською заборгованістю;
- ✓ пошук найкращих схем взаємодії з банківськими установами з приводу залучення коштів і виконання розрахунків.

Напрями підвищення ефективності роботи персоналу:

- ✓ створення оптимального складу персоналу;
- ✓ автоматизація й механізація виробництва;
- ✓ заміна існуючих технічних засобів на прогресивніші;
- ✓ оновлення устаткування;
- ✓ запровадження прогресивних технологічних процесів;
- ✓ удосконалення організації та управління виробництва і праці;
- ✓ поглиблення спеціалізації виробництва;
- ✓ збільшення реального фонду робочого часу;
- ✓ створення розумних структур управління;
- ✓ створення відповідного морально-психологічного клімату у колективі;
- ✓ моральне мотивування працівників;
- ✓ покращення системи підготовки і перепідготовки персоналу;
- ✓ вдосконалення системи оплати праці;
- ✓ використання системи участі робітників у прибутках.

Одним із елементів ефективної діяльності підприємства є рентабельність, яка відіграє провідну роль в діяльності підприємства. Тому на даному етапі розвитку підприємницької діяльності необхідно підвищувати рівень рентабельності.

Рентабельність трактується як один із важливих показників, котрий визначає кінцевий результат діяльності підприємства і є суттєво складною економічною категорією як з точки зору її трактування, так і через існування різних показників, що застосовується для її оцінки.

Ефективність підприємства дає змогу отримувати максимальний прибуток. Тому можна сформулювати деякі напрями щодо підвищення ефективної діяльності ФГ «Зошій Оксана». По – перше, необхідно здійснювати обґрунтовані сівозміни, які дають змогу не виснажувати землю, та давати кращу урожайність. По – друге, потрібно оновлювати технічне обладнання, та закупляти більш новітні технічні засоби, які дадуть змогу

зменшити використання трудових ресурсів, часових затрат і збільшать процент прибутковості виробництва.

3.2. Впровадження міні цеху із переробки зернових як один із шляхів підвищення економічної ефективності діяльності ФГ «Зошій Оксана»

Сьогодні, коли виробник ресурсів в багатьох регіонах став і переробником є актуальним впровадження в сільськогосподарських підприємствах цехів по переробці зерна.

Пропонуємо на базі ФГ «Зошій Оксана» організувати міні цех по виробництву круп із зерна різних культур.

Крупи – другий по значенню продукт харчування (після борошна). Їх виготовляють з зерна злакових культур, а також гречки та гороху. Фізіологічні норми харчування людини, розроблені в нашій країні, включають додавання в раціон різноманітних круп біля 24-35 г в день. Крупа містить багато крохмалю, білків та жирів, а також мінеральні речовини та користується попитом.

Для створення мініцеху з переробки зернових пропонується придбати універсальний комплекс, який дозволяє отримати 18 сортів крупи із пшениці, ячменю, гороху, кукурудзи, проса і гречки.

Склад комплексу:

1. Установка для калібрування і сортування зерна (УКС);
2. Приставка для отримання пшеничної, кукурудзяної, ячмінної, горохової круп (ПК);
3. Приставка для лушення гречки та проса (ПШГП);
4. Машина луцильно-шліфувальна (МШ);
5. Циклон.

Конструкція комплексу забезпечує:

- очистку і калібрування зерна;

- лущення зерна перед подрібненням, що забезпечує високу якість готової продукції;
- сортування готових круп по фракціях;
- простоту в експлуатації;
- комплекс обслуговує 2 чоловіка;
- переналаштування з однієї культури на іншу займає всього 30 хвилин.

Таблиця 3.1**Вихід круп із зерна сільськогосподарських культур**

Культура	Вид і сорт крупи	Вихід круп, %
Пшениця	“Полтавська” №1, №2, №3, №4 “Артек”	80
Ячмінь	Перлова / Ячмінна №1, №2, №3	57 / 70
Кукурудза	Кукурудзяна №1, №2, №3, №5	60
Горох	Цілий, подрібнений	77
Просо	Пшоно	75
Гречка	Ядриця	65

Таблиця 3.2**Комплектація комплексу**

Культура	УКС	ПК	ПШГП	МШ	Циклон
Пшениця	+	+		+	++
Ячмінь	+	+		+	++
Кукурудза	+	+		+	++
Горох	+	+		+	++
Просо	+		+	+	++
Гречка	+		+		+

В ФГ «Зошій Оксана» планується створення міні цеху по виробництву Ячмінної крупи №1.

В таблиці 3.3 пропонуємо аналіз ефективності виробництва і реалізації зерна озимого ячменю за останні 5 років.

Таблиця 3.3

**Економічна ефективність виробництва і реалізації ячменю
в ФГ «Золіш Оксана»**

Показник	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.	2024р. у % до 2020р.
Обсяг виробництва, ц	3555	9600	11360	3687	13984	3,9 рази
Обсяг реалізації, ц	2902	8900	10434	2359	11464	4 рази
Собівартість 1ц., грн.	605,1	665,8	732,7	748,3	670,0	110,7
Ціна реалізації 1ц., грн.	825,6	933,2	919,4	870,4	850,5	103,0
Виручка від реалізації, тис. грн.	2395,9	8305,5	9593,0	2053,3	9750,1	4,1 раза
Прибуток, тис. грн.	639,9	2379,9	1948,0	288,0	2069,2	-
Рівень рентабельності, %	36,4	40,2	25,4	16,3	26,9	-

Проаналізувавши дані таблиці можна зробити висновок, що в 2022-2023 роках рентабельність виробництва ячменю є низькою, через те, що ціни реалізації дуже низькі, так як нема відповідних каналів реалізації продукції. Саме тому ми запропонували ячмінь до переробки на крупу.

В таблиці 3.4 представлені вихідні дані для розрахунку економічної ефективності проєкту.

Таблиця 3.4

Вихідні дані для розрахунку

Показник	Умовні позначення	Крупа
Витрати сировини, кг/год.	Gi	300
Відстані від цеху до джерела сировини, км.	L	1
Вантажопідйомність транспортного засобу, т.	Gmp	7
Вартість ткм., грн.	Цmp	37,2
Час на транспортування, год.	t	0,30
Кількість допоміжних робітників, чол.	Zвс	2
Годинна тарифна ставка робітників, грн.	Зтвс	41,82

Чисельність основних робітників, чол.	Zo	1
Середньомісячна зарплата основного робітника, грн.	Зто	8196,72
Коефіцієнт втрат тари, грн..	Кт	1
Вартість одиниці тари, грн.	Цт	2
Тривалість роботи у рік, днів.	Д	300
Норма амортизаційних відрахувань, %:		
а) устаткування	На мою	15
б) споруд	На моспор	5
Вартість споруди:		
а) площа споруд, м ²	Ф	40
б) вартість споруд, тис. грн./ м ²	Куд	16
Норма на відрахування на ремонт, %		
а) устаткування	Нру	5
б) споруд	Нрспор	4
Вартість електроенергії, грн./кВт-год.	Се	10,25
Вартість холодної води, грн./м ³	Схв	32,8
Потужність комплексу, кВт.	N	38,3
Коефіцієнт використання потужності	Кпн	0,97
Час роботи комплексу за добу, год.	Т	8
Затрати на монтаж, %	Нмон	5
Відпускна ціна устаткування, тис. грн.	Цу	7500

В таблиці 3.5 розглянемо дані про кількість робітників потрібних для виробництва, їх заробітну плату та витрати праці на 1 робітника за рік.

Таблиця 3.5

Зарплата та витрати праці робітників, зайнятих на виробництві крупи

Найменування посади	Кількість, чол.	Витрати праці, люд.-год.		Оплата праці, грн.	
		на 1 чол. за зміну	всього за рік	за місяць	всього за рік
Керівник	1	8	2400	8196,72	98360,64
Допоміжні робітники	2	5,5	3300	11500,5	138006,0
Всього	3	x	5700	19697,22	236366,64
Нарахування на з/п				4333,4	52000,7
Разом				24030,62	288367,34

Проаналізувавши дані таблиці 3.5 можна зробити висновок, що для виробництва крупи в цеху потрібен керівник (основний робітник) і два допоміжні робітники. Загальні витрати праці за рік складуть 5700 люд.-год., а оплата праці з нарахуваннями – 288367,34 грн.

Таблиця 3.6

Сировина для виробництва крупи

Сировина для виробництва	Витрати сировини, кг		Вартість, грн.		Вартість доставки, грн.	Загальна вартість сировини, грн.
	за зміну	за рік	1 кг	всього за рік		
Зерно ячменю	2400	720000	6,0	4320000	673002	4993002

Аналізуючи дані таблиці 3.6 можна зробити висновок, що за зміну витрати сировини складатимуть 2400 кг, а за рік 720000 кг зерна. В господарстві собівартість 1 кг зерна ячменю (станом на 2025 рік) складає – 6,0 грн по цій же собівартості господарство буде направляти зерно на переробку.

Вартість доставки розраховується за формулою:

$$Z_{mpi} = \sum_{i=1}^n (G_{mm} * C_{mp} * l * Z_{твс} * t * Z_{вв})$$

де $G_{тр}$ – вантажопідйомність транспортного засобу, т;

l – відстань від цеху до джерела сировини, км;

$C_{тр}$ – вартість 1 т.км., грн.;

$Z_{твс}$ – годинна тарифна ставка допоміжного робітника, грн;

t – час на транспортування, год;

$Z_{вс}$ – кількість допоміжних працівників, чол.

Отже:

$$Z_{тр} = 7 * 1 * 37,2 * 41,82 * 0,3 * 2 = 6534,0 \text{ грн.}$$

Розрахуємо необхідну кількість рейсів, для чого витрати сировини на весь період у тонах поділимо на вантажопідйомність транспортного засобу в тонах:

$$Kp = \frac{720}{7} = 103$$

Тоді, загальна вартість доставки дорівнюватиме:

$$103 * 6534,0 = 673002 \text{ грн.}$$

Витрати на виробництво продукції розраховується за формулою:

$$Впр = Вс + Вз + Вт + Ваш + Вуп + Вр + Ве + Вшг + Вхв;$$

де, Впр – витрати на виробництво продукції;

Вс - витрати на сировину;

Вз – витрати на зарплату;

Вт – витрати на тару та пакування;

Ваш – витрати на амортизацію;

Вр – витрати на ремонт;

Ве – витрати на електроенергію;

Вхв – витрати на холодну воду;

Вуп – витрати на управління.

Розрахуємо витрати на амортизацію:

$$Ваш = Ау + Аспор.$$

де, Ау – амортизаційні відрахування на устаткування, грн.

Аспор – амортизаційні відрахування на споруду, грн.

При цьому:

$$Ау = (Бу * На_{моу}) / 100;$$

$$Аспор = (Бспор * На_{мо спор}) / 100;$$

Балансова вартість споруди розраховується за формулою:

$$Бспор = F * Куд;$$

де F – площа споруди, м²;

Куд – вартість споруди, грн/м².

Бспор=40*16=640 тис. грн.

Аспор=(640*5%)/100 %=32 тис. грн.

Балансова вартість устаткування розраховується за формулою:

$$Бу = Цу + Втру + Вмону;$$

де, Цу – вартість устаткування, грн.;

Втру – витрати на транспортування, грн.

Вмону – витрати на монтаж, грн.

Витрати на монтаж розраховуємо за формулою:

$$Вмону = (Цу * Нмону) / 100;$$

де, Цу – ціна устаткування, грн;

Нмону – норма на монтаж устаткування, %.

Вмону=(7500*5%)/100%=375 тис. грн.

Витрати на транспортування комплексу бере на себе фірма, у якої він буде придбаний.

Отримуємо, що:

Бу=7500+375=7875 тис. грн.

Тоді амортизація устаткування дорівнює:

Ау=(7875*15%)/100%=1181,25 тис. грн.

Загальні витрати на амортизацію дорівнюють:

Ваш=1181,25 +32=1213,25 тис. грн.

Розраховуємо витрати на ремонт та обслуговування техніки за формулою:

$$Вр = \frac{Бу * Нру}{100} + \frac{Бспор * Нрспор}{100};$$

де Бу, Бспор – балансова вартість устаткування та споруд, грн.;

Нру, Нрспор – норми відрахувань на ремонт, %.

$$B_p = (7875 * 5\%) / 100\% + (640 * 4\%) / 100\% = 393,75 + 25,6 = 419,35 \text{ тис. грн.}$$

Для розрахунку витрат на електроенергію використовують формулу:

$$B_e = D * T * N * K_{\text{пм}} * C_e$$

де, D – кількість робочих днів за рік;

T – час роботи за добу, год.;

N – потужність, кВт;

$K_{\text{пм}}$ – коефіцієнт використання потужності;

C_e – вартість 1 кВт-год., грн.

$$B_e = 300 * 8 * 38,3 * 0,97 * 10,25 = 913914,6 \text{ грн.}$$

В технологічному процесі виробництва крупи використовують 1 м³ води за зміну, тоді втрати на холодну воду дорівнюють:

$$B_{\text{хв}} = 300 * 1 * 32,8 = 9840 \text{ грн.}$$

Згідно з технологічним процесом виробництва крупи зі 100% зерна, в середньому, вихід крупи складе 70 %, а інші 30 % будуть складати висівки. Отже, ФГ «Зошій Оксана» в результаті переробки 720 тон зерна ячменю отримає крупи 504 тони, а висівок – 216 тон. Крупа буде пакуватись у мішки по 50 кг, вартість одного 10 грн., а висівки будуть спрямовуватись на потреби тваринництва на реалізацію.

Розрахуємо витрати по тарі з урахуванням 10% страхового фонду:

$$B_t = (504000 / 50) * 10 * 110\% = 110880 \text{ грн.}$$

Витрати на управління складають близько 6 % від усіх витрат.

Тоді витрати на управління будуть становити:

$$B_{\text{без упр}} = 4993002 + 288367,34 + 1213250 + 11088 + 419350 + 913914,6 + 9840 = 7848811,94 \text{ грн.}$$

Розрахуємо загальні витрати, включаючи управління:

$$B_{\Pi} = 7848811,94 * 1,06 = 8319740,66 \text{ грн.}$$

Розподіл витрат проводиться наступним чином на крупу припадає – 70 % усіх витрат, а на висівки – 30 %.

Розрахуємо собівартість 1 кг кожного виду продукції:

Крупа: $(8319740,66 * 70 \%) / 504000 = 11,56$ грн за 1 кг у мішках по 50 кг.

Висівки: $(8319740,66 * 30\%) / 216000 = 11,56$ за 1 кг насипом.

В таблиці 3.7 розглянемо результати економічного обґрунтування переробки зерна на ячмінну крупу.

Таблиця 3.7

Економічна ефективність переробки зерна на ячмінну крупу

Показник	Ячмінь	Крупа	Відхилення, +/-
Обсяг виробництва, кг			
- основної продукції	720000	504000	x
- побічної продукції	-	216000	x
Обсяг реалізації, кг			
- основної продукції	720000	504000	x
- побічної продукції	-	216000	x
Собівартість, грн./кг.			
- основної продукції	6,7	11,56	x
- побічної продукції	-	11,56	x
Ціна реалізації, грн./кг			
- основної продукції	8,505	18,30	x
- побічної продукції	-	12,1	x
Виручка від реалізації, тис. грн.			
- основної продукції	6123,6	9223,2	3099,6
- побічної продукції	-	2613,6	2613,6
Прибуток, тис. грн.			
- основної продукції	1299,6	3397,0	2097,4
- побічної продукції	-	116,64	116,64
Рентабельність, %			
- основної продукції	26,9	58,3	+31,4
- побічної продукції	-	4,7	+4,7

Аналізуючи дані таблиці 3.7 можна зробити висновок, що переробка зерна на крупу принесе господарству прибуток 3513,64 тис. грн., що на 2214,04 тис. грн. більше ніж продати зерно у первісному вигляді.

При цьому рівень рентабельності виробництва ячменю і його продажу в первісному вигляді складає лише 26,9 %, а переробка на крупу становить 58,3 %, та ще додатково маємо +4,7 % за рахунок виробництва і реалізації висівок.

Розрахуємо термін окупності обладнання – відношенням витрат на придбання устаткування до прибутку за 1 рік роботи цеху:

$$To = \frac{7500000}{3513640} = 2,1 \text{ роки}$$

Отже, за 2,1 роки ФГ «Зошій Оксана» може окупити запропонований міні цех по переробці зернових на прикладі виробництва та реалізації ячмінної крупи.

3.3. Використання інструментів механізму державної підтримки розвитку сільгоспвиробництва для підвищення ефективності діяльності аграрних підприємств в умовах повномасштабної війни

Сільське господарство України пройшло шлях від необхідності переходу на інтенсивну технологічну модель розвитку до кризового менеджменту в умовах повномасштабної війни. Якщо у період до 2019 року ключовим завданням було забезпечення еволюційного зростання через трансфер технологій та дерегуляцію, то з 2022 року пріоритетом стало виживання галузі, продовольча безпека та відновлення втраченого потенціалу (розмінування, відбудова).

Попри втрату частини посівних площ (посівна площа озимих під урожай 2024 року скоротилася на 31,9% порівняно з 2022 роком), сектор залишається фундаментом економіки, а державна політика трансформувалася з адміністративного регулювання у гнучку систему грантової та фінансової підтримки [14].

Державна політика реалізується через складну екосистему інституцій, яка поєднує законодавчі, виконавчі та фіскальні органи. За останні роки ця

система стала більш цифровізованою (впровадження ДАР — Державного аграрного реєстру) [15].

Рис. 3.4. Механізм реалізації аграрної політики

Схема взаємодії суб'єктів:

- 1. Верховна Рада України:** Формує законодавчу базу (Земельний кодекс, Податковий кодекс, Закон «Про державну підтримку...»).
- 2. Кабінет Міністрів України:** Затверджує порядки використання коштів (наприклад, Постанова №918).
- 3. Мінагрополітики:** Розробляє стратегії та курує профільні програми.
- 4. Інфраструктура підтримки:**

- *Фінансова*: Аграрний фонд (інтервенції), банки (кредитування 5-7-9%), міжнародні донори (FAO, USAID).

- *Цифрова*: Портал «Дія», ДАР.

Держава використовує комбінацію методів впливу на ринок:

Метод регулювання	Інструменти реалізації
Пряма фінансова підтримка	Гранти, субсидії на гектар, компенсація вартості техніки, пільгові кредити, страхування врожаю.
Непряма підтримка	Товарні та фінансові інтервенції, регулювання закупівельних цін, митні тарифи.
Адміністративне регулювання	Дерегуляція бізнесу, контроль екологічної безпеки, земельні відносини.
Фіскальні стимули	Спеціальні податкові режими (єдиний податок 4-ї групи), реструктуризація податкового боргу.

Рис. 3.5. Інструментарій реалізації державної підтримки агровиробникам

Фінансовий вимір: Бюджетні пріоритети 2025 року.

Аналіз історичних даних свідчить про поступову зміну фокуса з підтримки великих холдингів на розвиток малого та середнього бізнесу (МСБ), що забезпечує зайнятість у сільській місцевості [14].

У бюджеті на 2025 рік закладено понад 6 млрд. грн. прямої підтримки, розподілених за стратегічними напрямками.

Таблиця 3.8.**Розподіл бюджетних коштів на підтримку АПК у 2025 році**

Напрямок фінансування	Сума (млн. грн.)	Цільове призначення
Прямі дотації	4 726	Виплати на гектар оброблюваних угідь; дотації на утримання ВРХ, овець та кіз.
Розвиток інфраструктури	1 000	Розмінування сільськогосподарських земель (критична потреба воєнного часу).
Грантові програми	1 370	Створення садів, виноградників, теплиць (стимулювання високомаржинальних культур).
Тваринництво та переробка	1 000	Кошти від аукціонів «Земельного банку» для розвитку переробної галузі.
Меліорація	200	Відновлення та будівництво зрошувальних систем.
Підтримка фермерів	85	Пільгові кредити (80 млн) та компенсація ЄСВ для сімейних фермерських господарств (5 млн).

При цьому окрім прямого фінансування, продовжує діяти програма «Доступні кредити 5-7-9». Лише за початок 2025 року понад 800 аграріїв отримали 3,7 млрд грн кредитів, а за 2024 рік — майже 47 млрд грн [15].

Актуальні програми підтримки (Державні та Міжнародні)

На сучасному етапі агровиробники мають доступ до широкого спектра програм, які можна класифікувати за джерелом фінансування та метою.

Державні грантові програми (через портал «Дія»)

Ці програми спрямовані на створення робочих місць та виробництво продукції з доданою вартістю.

1. **«Грант на сад»:** до 400 тис. грн/га. Умова: співфінансування, проект висадки, наявність землі.

2. **«Грант на теплицю»:** до 7 млн. грн (за 2,4 га). Умова: створення від 14 робочих місць, наявність зрошення.

3. **«Грант на переробку»:** до 8 млн. грн. Мета: купівля обладнання. Умова: створення до 25 робочих місць, діяльність мінімум 3 роки.

Таблиця 3.9.

Міжнародні та партнерські програми допомоги (2024–2025)

Назва програми / Донор	Цільова аудиторія	Форма допомоги	Терміни / Примітки
Субсидія на угіддя (Держава)	Фермери (1–120 га)	4000 грн за 1 га	Заявки через ДАР з лютого 2025 р.
Mercy Corps (США)	Домогосподарства та ВПО	~\$3000 (гривневий еквівалент)	Відновлення діяльності на постраждалих територіях. До 29.12.2025.
Mercy Corps (МСБ)	Малий та середній агробізнес	~\$75 000	Для бізнесу, що постраждав від

Назва програми / Донор	Цільова аудиторія	Форма допомоги	Терміни / Примітки
			війни. До 29.12.2025.
FAO (ООН)	Малі фермери (Схід, Південь)	Ваучери на насіння (\$1000)	Сезонна програма (посівна).
USAID / AGRO	Зерновиробники (50–10000 га)	Рукави для зберігання зерна	Сезонна програма (жнивна).
FAO / ЄС	Ягідництво та овочівництво	Гранти на агрегаційні моделі	Розвиток ланцюгів постачання.

Роль малого та середнього бізнесу (МСБ)

Аналіз структури виробництва показує стратегічну важливість фермерських господарств. Хоча історично (дані 2017 р.) фермери обробляли менше землі, ніж агрохолдинги, вони забезпечують вищу зайнятість на 1000 га (20 осіб проти 13 у холдингах) [15].

Поточна політика (субсидії на 1–120 га, гранти на сади) підтверджує курс на підтримку саме МСБ та сімейних ферм. Це сприяє:

- **Соціальній стабільності:** Збереження населення у сільській місцевості («селозберігаючий фактор»).
- **Продовольчій безпеці:** Диверсифікація виробництва (овочі, фрукти, нішеві культури).

- **Адаптивності:** Малі форми господарювання швидше реагують на локальні виклики.

Отже, аграрний сектор України демонструє високу резистентність. Державна підтримка еволюціонувала від загальних дотацій до точкових інструментів стимулювання переробки та відновлення. Основними викликами на найближчий період залишаються замінованість земель, дефіцит кадрів та логістика. Проте наявність чітко визначеного фінансування у бюджеті-2025 та активна участь міжнародних донорів створюють підґрунтя для поступового відновлення галузі.

Висновки до розділу 3

Для того щоб підприємство вийшло на світовий ринок, необхідно виробництво конкурентоспроможної продукції та послуг. Щоб реалізувати цей перехід, слід мати напрямки та механізми які б змогли охопити всю сферу виробництва для забезпечення конкурентоспроможності продукції . І для цього необхідно сформувати чіткий механізм удосконалення ефективної діяльності підприємства.

Серед основних напрямів по підвищенню ефективності виробництва можна запропонувати деякі шляхи впровадження прогресивних виробничих технологій; раціональну концентрацію і спеціалізацію виробництва; удосконалення оплати та організації праці; впровадження здобутків науково-технічного прогресу та передового досвіду; вдосконалення структури виробництва і системи управління; підвищення конкурентоспроможності й якості продукції; різносторонній розвиток і вдосконалення зовнішньо економічного функціонування підприємства.

Діяльність сільського господарства України допустима лише за підтримки державної бюджетної політики, яка повинна сприяти безперервності сільськогосподарського виробництва, розробку та реалізацію виробничих і соціальних програм які зосереджені на збільшення обсягів виробництва й значного поліпшення життя аграріїв.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Ефективність в широкому розумінні – це загальна результативність людської діяльності. Вона відображає співвідношення одержаного корисного результату та обсягу витрачених на це ресурсів.

Є декілька видів ефективності, і однією із них є економічна ефективність. Вона характеризує економічний стан будь-якого підприємства, а саме чи підприємство є рентабельним, наскільки забезпечене основними фондами, та чи праця робітників є ефективною. І для цього використовуються різного роду показники ефективності. Також ми розглядали, саме, значення рослинництва для суспільства, які основні завдання ця галузь виконує, щоб забезпечити населення необхідними продуктами харчування.

Проблема підвищення ефективності діяльності підприємства є комплексною, оскільки суб'єкт господарювання функціонує як відкрита система під впливом численних факторів, які можуть створювати як можливості для зростання, так і загрози існуванню. Покращення показників економічної ефективності вимагає впровадження ефективного менеджменту на всіх рівнях та етапах, зокрема посилення мотиваційного механізму для залучення персоналу та стимулювання інноваційних підходів.

ФГ «Зошій Оксана» займає особливе місце серед інших підприємств, здебільшого завдяки вигідним особливостям свого географічного розташування.

За досліджуваний період значних зрушень в розмірі земельних угідь не відбулося, площа сільськогосподарських угідь ФГ «Зошій Оксана» в 2024 році складала 1490 га. Рівень землезабезпеченості збільшився з 2020 року, і на 2024 рік становить 67,73 га сільськогосподарських угідь в розрахунку на одного працівника. Рівень розораності сільськогосподарських угідь зменшився на 9,8%, і на кінець 2024 року становив 78,0 %, а рівень використання ріллі при цьому зріс на 8,05 %, що свідчить про раціональне землекористування в господарстві.

Коефіцієнт використання фонду робочого часу збільшився на 7,97 %, що свідчить про доцільне використання робочої сили. Продуктивність праці на підприємстві зросла більше ніж вдвічі, що зумовлено зростанням валової продукції при одночасному зменшенні чисельності працівників. При цьому показник середньомісячної заробітної плати одного працівника має тенденцію до зростання.

За рахунок перевищення приросту виручки над зростанням оборотних засобів на підприємстві спостерігається збільшення коефіцієнту оборотності на 43,5 %, що призвело до зниження тривалості обороту на 30,32 %, або на 128 днів. За рахунок перевищення приросту прибутку над зростанням вартості основних і оборотних засобів, норма прибутку зросла на 6,05 відсоткові пункти.

Напрямок спеціалізації ФГ «Зошій Оксана» Стрийського району Львівської області можна визначити як зерновий, з розширеним виробництвом ріпаку.

Аналізуючи основні фінансово-економічні показники господарства можна спостерігати падіння показників рентабельності продажу та рентабельність активів у 2023 році порівняно з 2022 роком. А, показник рентабельності власного капіталу, навпаки, має тенденцію до збільшення.

Узагальнюючи результати аналізу економічної ефективності діяльності ФГ «Зошій Оксана» можна відмітити, що господарство є прибутковим і прибуток має тенденцію до зростання. Приріст прибутку притаманний як галузі рослинництва, так і тваринництва. Зростання доходу і прибутку перевищує приріст витрат, що і спричиняє збільшення показників рентабельності.

Конкурентоспроможність ФГ «Зошій Оксана» було оцінено на основі аналізу впливу на підприємство факторів макро- та мікросередовища. SWOT-аналіз показав, що є загрози втрачання підприємством позицій щодо продажу через тиск конкурентів.

ФГ «Зошій Оксана» пропонуємо наступне: основну увагу зосередити на збільшенні виробництва високоякісної та конкурентоспроможної товарної продукції, впроваджувати різного роду інновації, передові технології, використовувати ресурсо- та енергоощадне, безвідходне виробництво.

Для виходу підприємства ФГ «Зошій Оксана» на новий рівень розвитку та покращення іміджу пропонуємо зосередити більшу увагу керівників господарства на рекламі своєї продукції. Особливу увагу потрібно звернути на роботу із соціальними мережами підприємства. Зокрема, пропрацювати план зовнішньої комунікації через пропозицію створення офіційної інтернет-сторінки (веб-сайту) ФГ «Зошій Оксана», а також, шляхом створення маркетплейсів та спільнот у соціальній мережі Facebook.

Серед основних напрямів підвищення ефективності виробництва можна запропонувати деякі шляхи впровадження прогресивних виробничих технологій; раціональну концентрацію і спеціалізацію виробництва; удосконалення оплати та організації праці; впровадження здобутків науково-технічного прогресу та передового досвіду; вдосконалення структури виробництва і системи управління; підвищення конкурентоспроможності й якості продукції; різносторонній розвиток і вдосконалення зовнішньо економічного функціонування підприємства.

В останні роки рентабельність виробництва ячменю в ФГ «Зошій Оксана» є низькою, це відбувається за рахунок того що ціни реалізації дуже низькі, так як нема відповідних каналів реалізації продукції. Саме тому ми запропонували ячмінь до переробки на крупу. Переробка зерна на крупу принесе господарству прибуток 3513,64 тис. грн., що на 2214,04 тис. грн. більше ніж продати зерно у первісному вигляді.

При цьому рівень рентабельності виробництва ячменю і його продажу в первісному вигляді складає лише 26,9 %, а переробка на крупу становить 58,3 %, та ще додатково маємо +4,7 % за рахунок виробництва і реалізації висівок.

При цьому, ФГ «Зошій Оксана» може окупити за 2,1 роки запропонований проєкт міні цеху по переробці зернових на прикладі виробництва та реалізації ячмінної крупи.

Діяльність сільського господарства України можлива лише за допомогою державної бюджетної підтримки, яка повинна забезпечувати безперервність сільськогосподарського виробництва, розробку та реалізацію виробничих і соціальних програм, спрямованих на збільшення обсягів виробництва й покращення життя аграріїв.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авраменко Т.П. Підвищення конкурентоспроможності та якості зерновиробництва в Україні / Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 11. Ч. 1. 2015. С.49-53.
2. Аграрний сектор України: тенденції, суб'єкти, перспективи реформування. / Нова Україна. ІАЕ. Київ, 2015. 28 с.
3. Аграрна економіка і ринок. Іванух Р.А., Дусановський С.Л., Білан Є.М. Тернопіль: "Збруч", 2003. 305 с.
4. Ажнюк М.О., Передрій О.С. Основи економічної теорії. Навчальний посібник. Київ: Знання, 2008. 368с.
5. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: Підручник / В.Г. Андрійчук. Київ: КНЕУ, 2013. 779 с.
6. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз / В.Г. Андрійчук. Київ: КНЕУ, 2006. 292 с.
7. Бойчик І.М. Економіка підприємства: Навч. посібник. Київ: Атіка, 2004. 480 с.
8. Бороденко К.С. Інноваційне забезпечення розвитку зерновиробництва // Економіка АПК. 2011. №1. С. 139-144.
9. Братанич М.В. Визначення сутності економічної ефективності та класифікація її видів [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.irbisnbuv.gov.ua>
10. Буряк, П. Ю. Мікроекономіка [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Київ: ЦУ, 2009. 349 с.
11. Володькіна М.В. Економіка підприємства: Навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2007. 439 с.
12. Гетьман О.О. Економіка підприємства: Навч. посіб. / В.М. Шаповал. – [2-ге вид.]. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 488 с.

13. Гетьманський В.О. Економічна природа та теоретична сутність ефективності функціонування підприємства.// Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19.13.
14. Ільчук О. М. Державна підтримка сільського господарства в Україні. Економіка АПК. 2019. № 2. С. 93 - 98. doi: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201902093>
15. Державна підтримка агробізнесу під час війни. <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2025/wartime-state-support-for-agribusiness>
16. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 10.09.2025).
17. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: Навчальний посібник / Т.Д. Костенко, Є.О. Підгора, В.С. Рижиков та ін.; Мво освіти і науки України, ДДМА. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 398 с.
18. Економіка сільського господарства: Навч. посібник / Збарський В.К., Мацибора В.І., Чалий А.А. та ін. За ред. В.К Збарського і В.І. Мацибори. Київ: Каравела, 2010. 280 с.
19. Економічна теорія. Політекономія А.В. Сірко. Київ: «Центр учбової літератури», 2014. 416 с.
20. Економіка підприємств. Підручник (затв. МОН України) // Горбонос Ф.В., Черевко Г.В., Павленчик Н.Ф., Паволнчик А.О. Київ: Знання, 2010. 463с.
21. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ: Видавничий центр “Академія”, 2000. 864 с.
22. Інноваційні агротехнології: Монографія / Д.І. Мазоренко [та ін.]; За ред. Д.І. Мазоренко, Г.Є. Мазнеєв. Харків: ХНТУСГ, 2007. 385 с.
23. Канінський М.П. Підвищення конкурентоспроможності продукції на основі маркетингу // Економіка АПК. 2009. № 3. С. 141-144.

24. Капінос Г.І. Організація та планування виробництва. Управління конкурентоспроможністю підприємства: Навч. метод. посіб. для самост. вивч. дисц. Київ: КНЕУ, 2006. 272 с.
25. Кафлевська С. Г., Козяр Н. О. Стан та проблеми розвитку ринку зерна в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1928>
26. Керанчук, Т.Л. Концепція вартісно-орієнтованого управління підприємством та можливості її адаптації в Україні / Т.Л. Керанчук // Фінанси України. 2011. № 7. С. 104-114.
27. Ковалик М.Я., Степаник Г.Т. Ресурсозберігаючі технології - один з найбільш перспективних напрямків поліпшення використання земельних ресурсів. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2011_7/87.pdf
28. Ковальчук І. В. Економіка підприємства: Навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 679 с.
29. Колісніченко І.О. Агропромислова інтеграція як основний інструмент підвищення ефективності зерновиробництва / І.О. Колісніченко // Сталий розвиток економіки. 2010. №1. С.9-14.
30. Кононенко М.П. Техніко-технологічні напрями підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва / М.П. Кононенко // Економіка АПК. 2008. №8. С.67-74.
31. Лузан Ю.Я. Збалансованість попиту та пропозицій на продовольчому ринку України / Лузан Ю.Я. // Економіка АПК. 2011. № 8. С.27-36.
32. Михайлов С.І. Економіка аграрного виробництва: Підр. для екон. і технол. спец. вищ. навч. закл. І-ІІ рівнів акредитації / С.І. Михайлов, В.В. Ярова, Г.В. Заєць та ін.; за ред. С.І. Михайлова. Київ: Укр. Центр духов. культури, 2004. 396 с.
33. Нестеренко С.А., Агєєва І.В., Сурженко Н.В. Організація виробництва: навчальний посібник. / Нестеренко С.А., Агєєва І.В., Сурженко

Н.В. / Мелітополь: Видавничо-поліграфічний центр «Люкс». 2017. С. 140-154.

34. Нова державна підтримка агропромислового комплексу – шлях в нікуди. URL:

http://ukr.lb.ua/economics/2016/04/07/332278_nova_derzhavna_pidtrimka.

35. Організаційно-економічний механізм забезпечення дохідності сільськогосподарських підприємств регіону: теорія, методика, практика: Монограф. / М.К. Пархомиць, В.В. Гудак. Тернопіль: ТНЕУ. 2014. 256 с.

36. Основи економічної теорії: підручник, у 2 кн., кн.1 за ред. Ю.В. Ніколенка. 2-ге вид, перероб. і доп. Київ: Либідь, 2001. 272 с.

37. Пархомиць М.К. Обґрунтування параметрів ефективного функціонування основних галузей рослинництва у Тернопільській області / Пархомиць М.К., Уніят Л.М., Іваськів Р.П. // Науковий вісник волинського національного університету ім. Л. Українки. Економічні науки. Луцьк: ВНУ. 2009. №15. С.3 - 10.

38. Петров П. В. Агротехнологія і технологічні карти вирощування сільськогосподарських культур : Навч. посіб. / Петров П. В., Посполітак Т. Є., Юркевич Є. О. Київ : Аграрна освіта, 2009. 268 с.

39. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства. Підручник / За заг. ред. С. Ф. Покропивного. Київ: КНЕУ, 2001. 528 с

40. Рац О.М. Визначення сутності поняття «ефективність функціонування підприємства» / О.М. Рац // Економічний простір: зб. наук. праць. 2008. № 15. С. 275–285.

41. С.М. Клименко, О.С. Дуброва, Д.О. Барабась, Т.В. Омеляненко., А.В. Вакуленко. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2006. 527 с.

42. Статистичний збірник сільське господарство Львівської області за 2024 рік. Львів: Головне управління статистики у Львівській області, 2024. 228 с.

43. Суліма Н.М., Денисенко Д. О. Ефективність інноваційних технологій вирощування зернових культур // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія “Фінанси і кредит”, 2013. №1. 48.
44. Фінанси агропромислового виробництва. Навчальний посібник / За ред. Пархомця М.К. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 404 с.
45. Христенко Г.М. Розвиток та напрями підвищення ефективності зернової галузі // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. Харків: НТУ «ХПІ». 2013. № 53(1026). С. 182-188.
46. Черевко Г.В. Економіка підприємств: Навч. Посіб. / Г.В. Черевко, Ф.В. Горбонос, Г.Б. Іваницька, Н.Ф. Павленчик; за ред. Г.В. Черевка. Львів: Априорі, 2004. 384 с.
47. Шкуренко Л.В. Резерви підвищення ефективності виробництва озимих зернових культур // Інноваційна економіка. 2012. № 11. С. 98-101.
48. Шпикуляк О.Г. Ефективність управління аграрним підприємством // Економіка АПК. Київ, 2005. С. 22-25
49. Якимчук Т.В. Соціально-економічна ефективність підприємства та її значення в сучасних умовах [Електронний ресурс] / Т. В. Якимчук – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtpdf)
50. Ярославський А.О. Економічна ефективність діяльності підприємства: теоретичний аспект / Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. В. 20. Ч. 3. 2018. С. 174-177.